

ZEMTURS

PASAUĻA LATGAĻU LAIKKROKSTS

2000. GODA FEBRĀLS, Nr. 2 (192). CENA 20 SANTIMI

Konsultanti: reliģijas lītas –
prāvests Alberts Budže, moksas
vaicājumi – Pīters Glezdzāns,
poligrafeja, izdevniecība – Jāns
Elksnis, dzeja – Ontons Slišāns,
vēsture – Viktors Trojanovskis,
kulturvēsture – profesors Pīters
Zeile, ekonomika – profesors
Jezups Zeļonka, ūzemu biroja
vadeitōjs Vōcejā Alberts Spōgīs.

Alberts Budže, prāvests

SVOREIGŌKĪ NŪTYKUMI BAZNEICAS DZEIVĪ ŪTRAJĀ TYUKSTŪŠGADĪ

Amerykas Savinōtus Valstu aģentura "Catholis News Service" snādz īskotu par svoreigōkajīm nūtykumim bazneicas dzeivī aizejūšajā tyukstūšgadī.

1054. godā beja bazneicas šķeļšonōs, kristīšus sadolūt Bizantejas ortodoksalajā Austrumu bazneicā un latiņu rita Rītumu bazneicā.

1096. godā sōcēs 1. Krysta kars. Pāvests Urbans II, grybādams musulmanīm atjimt ar Jezus dzeivi saisteitōs vītas, ūzsōce šū karu, kas turpynōjōs vairōkus godsymtus. Šymā laikā veidōjōs ari jauni klūsteri (cistercišu, templīšu, karmelītu utt.), sōcēs svātceļōjumi.

Ūbogōtōju ordeņa izveide, kŭ aizsōce svātais Francisks (1182 – 1226) un svātais Dominīks (1170 – 1221) un šī klūsteri atstōja lelu ītekmi ūz bazneicas gōreigū un intelektuālū dzeivī, kas nav zuduse ari tagad.

1215. godā sōcēs Laterana IV koncils, svoreigs tō lāmums – katōlim vysmoz reizi godā Leldīņu laikā jōpīt pi bikts un svātōs Komunejas.

1265 – 1273. godūs dīnas gaismu īraudzēja izcylais svātō Toma dorbs "Summa Theologia". Plašōkais vysūs laikūs šys dorbs atstōjis dziļu īspaidu ūz krystīšīm.

1452 – 1455. Īspīsta Johanna Gutenberga (1397 – 1468) izdūtō pirmō grōmota "Beibele", kuras 47 eksemplary vēļ sasaglobōjūšīs tagad.

1483 – 1498. Inkviziceja Spānejā, sōcēs he-retiku vojōšona un sūdeišona ar nōvī.

1492. godā Krystofers Kolumbs (1451 – 1506), Spānejas vajdnīku Ferdinanda un Izabellas atbaļsteits, atklōja Ameryku, kas pavēre īspējas misionaru darbeibai jaunajā kontinentā. Ari Af-rykā, Āzejā un Okeanejā.

1500. Renesanses (atdzimšonas) laikmats Ei-rōpā. Mōkslā raksturjōs ar atsagrīšonu pi se-nejūs greku principim un formom, ar senejōs literaturas atmūdynōšonu un zynōtniskōs ražeibas sarūsynōjumu, ar jaunu reliģiskūs strōvu izceļšonūs, kas nūvede pi reformacejas. Mōkslinīki, skulptory, arhitekti un cyti veidōja mōkslas šedevrus, kurus apbreinoj ari myusdīnōs.

1517. – 1521. Protestantu reforma. Mārtiņš Luters (1483 – 1546) pasludynōja sovas 75 tēzis. Roma jū ekskomunicēja. Sōcēs ūtrō lelōkō kristīšu šķeļšonōs.

1534. godā Anglejas karaļs Henrijs VIII (1491 – 1547) atsasacējōs paklauseit pāvestam, sekōja atsadaleišona nu Romas un anglikānisms.

1539. godā svātais Lojolas Ignats nūdybynōja jezuitu ordeni. tō darbeiba ītekmēja bazneicas dzeivī vysūs godsymtūs.

1545. – 1563. nūtyka vyspōrejaļs Trientas koncils, bazneicas dzeivis reformas.

1596. godā nūtyka pyrmais sekmeigais mēģinōjums atjaunōt pareizticeigūs un katōļu vīneibu ar Brestas ūneju.

1633. godā sōcēs nasaskanis storp bazneicu un modernōm zynōtnēm (Galilejs, Koperniks un cyti).

1789. – 1801. godūs lelas pōrvērtēibas bazneicas dzeivī īnese franču revoluceja. Bazneicas vojōšona.

1848. – 1870. godu nūtykumī Itālejā stypry īspaidōja bazneicas turpmōkōs gaitas.

1850. – 1960. Šymā laikā napīradzātī ūzplauka Dīvmōtis gūdynōšona. Tyka pasludynōta Jaunovas Marijas bezvaineigas tīmšonas un dabasūs ūzimšonas dogmas. Jei breinumaini pasarōdējōs Lurdā, Fatimā un cytōs vītōs. Izaveidōjōs daudzi klūsteri un kongregacejas Jezus mōtis gūdam.

1869. – 1870. godi. Vatikana I koncils pasludynōja pāvesta namaļdeibu ticeibas un tykumeibas lītōs.

1878. – 1903. godūs pāvests Leons XIII turpynōja katōļu intelektuālū atjaunōšonu, seviški ar encikliku "Rerum novarum".

1939. – 1945. godu ūtrais pasauļa kars un brīsmeigais holokausts. Naaprostami zaudējumi.

1945. – 1990. godi – komunisma īkōrtas ūzplaukums un bŭjāēja. Vysā Austrumeiropā, Kīnā, Korejā, Vjetnamā un cytur ticeigī nagonti vojōti, izlīts daudzu jaunu mŭcekļu navaineigais ašnis.

1962. – 1965. godi – Vatikana II koncils, eistynōta plaša katōļu bazneicas atjaunōšonas programma. Liturgejā sovu ilgi gaideitū vītu tēmē tautas volūda.

1978. godā par pāvestu īvēlēja pŭļu tauteibas kardinalu Karolu Voitu (dzimis 1920. godā), jys pījēme Jōņa Pōvula II vōrdu. Ir pyrmais naitāļu izceļsmis pāvests nu 1523. goda. Turpynoj jaunū evangelizaceju un ciļvēci īvoda jaunajā tyukstūšgadī.

Pēc ūrzemu presis materyalym. Svātcelinīku foto nu "Zemtura" arhīva.

Andris Vejāns

Augsti gūdotī "Zemtura" turātōji !

Apsveicu ar godu meju izdevēju, redaktorus un vineigō latgaliskō laikroksta laseitōjus. "Zemturam" jonusaturis taipat kai myusu Latgolai, tōs orōjim, intelligencei, kai tōs grōmotai, kuras gaisma nav apdzysuse ni vysdryumōkajūs pagōtnis tīmseibas godus, ni tān, kod jōs līsmes un storus rausta šaubas, naziņa un naticēiba, mātōšonōs nu vīna grōva ūtrā.

Andryva Jūrdža "Myužeigais kalinders" un Fr. Trasuna Roksti — tōs ir ceja zeimis lelajā un smogajā, garajā gōjini, kur latgališi nav pazaudējuši sovū bolsu un dvēseli. Alberta Sprūdža un Jōņa Klīdzēja prōza paleidz Latgolai atrast stygas uz kūpejū latvišu literaturu. Dzeja matuse saulei pretim kuplus zorus nu Pitera Miglinika dusmom un mīlēsteibas leidz Madsolas Jōņa "Lynu zīdim" un Annas Rancānes "Adventei", nu Franča Kempa patriotyskōs līrikas leidz Pitera Jurciņa humoram, nu Jura Pabērza balādem leidz Ontona Kūkoja dzidōjumim un Līpu kolna mīlēsteibas aplicynōjumim. Stōstu un romanu izveidi dzilis pādys īmynuši Ontons Rupainis, Norberts Neikšānits, Jezups Lelis (Pūrmalīts), Jezups Laganovskis, Ontons Stankevičs un cyti.

Skūlōtōjim klasēs un pēc stuņdem jōpacej vysa itei gora bogōteiba, nu kuras pīmiņom tikai spylygtōku daleņu, jōīdadz jaunišu sirdīs olkas pēc sovas literaturas, lai jī kliutu par dedzeigim Latgolas vōrda mōkslas reitdīnas veidōtōjim, popularizeitōjim, tōlōknesējim.

Ar šōm pōrdūmom īsaklauseisim zīmas zvonūs un īsim pretim jaunam godu symtam. Pymais lelu jubileju — 150. dzimšonas dīnu — atzeimēs Pīters Migliniks. Jys kūpā ar Ausekli lyka nāparostā spākā īsaskanēt latvišu sirdem pī jyuras, pī Gaujas un Daugovas, Lubōna klōnu plašumūs, Aivīkstis dyumokōs un lēas krostūs.

Myusim ir sovas voduzvaigznis !

Laikroksts "Zemturs" ir vineigais izdavums Latvejā, kas iznōk latgališu rokstu volūdā. Godu gaitā tys apvīnōjis daudzpuseigu leidzstrōdniku pulku. Tī ir dažaidu nūzaru pōrstōvi, kas laseitōjus īpazeistynoj ar svoreigōkajōm problemom nūvoda vēsturi un tagadni, īpošu vēreību veltūt kulturas montōjumam, izgleiteibai, literaturai un mōkslai. Avizi aktivi leidzdarbojas gon vacōkō un videjō paaudzis, gon rūseigi ir jauniši — Rēzeknes, Daugavpijs un Reigas augstskūlu studenti.

"Zemturs" ir laikroksts, kura leidzveidōšonā pīsadolōs ari trymdas tautīši, taidejaidi tys ir pasauli aptverūs izdavums.

Myusu godsymta sōkumā pasarōdējōs pymō latgališu avīze. Pōrvarūt daudzas un dažaidas gryuteibas, kupla sazorōjuse latgaliskō literatura. Dīmžāl, "Zemturs" ir materialūs sarežģējumūs. Voi godsymtu mejā paliksim bez Latgolas nūvoda laikroksta? Nu sirds gribīs ticēt un cerēt, ka Latvejas Kulturas kapitāla fonds ryupeigi apsvērs šū vaicōjumu un pīškērs vajadzeigū. Pajdis!

Jōņa Raiņa muzejā, atzeimejūt A.Jūrdža un F.Trasuna grōmotu iznōkšonu, beja runa ari par "Zemturi". Lai latgaļu laikroksts nūsatur! Tys vajadzeigs vysom paaudzem.

ROGOVKAI PĪDAREIGS

Kaut vēj bez ūsom un seņ bez motim,
Es asu Rogovkai pīdareigs —
Kai rudiņš mēnesniks rudzu stotim.
Kaut vēj bez ūsom un seņ bez motim,

Es olkstu pēc četrū lelceju skotim,
Kur zaļi osni zam snīgim deigst.
Kaut vēj bez ūsom un seņ bez motim,
Es asu Rogovkai pīdareigs.

LAIKKROKSTA "ZEMTURS" IZDEVĒJS UN REDKOLEGEJA SIRSNEIGI PASATEIC
LATVEJAS KULTURKAPITĀLA FONDAM PAR LEIDZĒKĻU PĪŠKĒRŠONU UN ĪSPĒJU
ĪSAGŌDŌTĪS NAPĪCĪSAMŪ DATORTEHNIKU, LAI LAIKKROKSTA IZDŪŠONU
PADAREITU LĀTŌKU !

Alberts Čeppe, Viļāni

PIĻSŪNEIBA UN NA TEI VIN

Mani vysvairōk sōpynoĵ piļsūneibas vaicōjums. Tys ir ļūti smogs, maņ atgōdynoĵ Stalina laikus, jo tod vysī, kas nūnōce aiz dzālūndrōšu žūga, tyka saukti par piļsūnim -- graždanim. Gon priksnīceiba, gon padūtī. Volūdu ĵim vuicēja ar šautinis laidni pa mugoru "matj perematj" pavadējumā. Taida ir dzeivis patīseiba. Lai ari pats tī nanūklivu, bet beja daudzi tyvinīki -- asu dzimis un audzis tōlajā Sibirejā. Nu tīm latvišim, kū pagōjušō godsymta nūgalī nu Latvejas padzyna vōcu baroni. Mes nūklivom bejušajā Jenisejas gubernī, tagad Krasnojarskas nuvodā -- vacōki uz tīni izbrauce 1891. godā pīspīdu kōrtā. Kod tāvs beja aizbraucis uz Daugavpili, kur formēja ešelonus uz Sibireju, vacūtāvu pavadeit atnōcis barons un pasacējis: "Purviņ, īgaumej: kur ĵyus latviši lai nabyutu, ĵyus atrass un iznycynōs kai vutis!" -- un parōdējis ar nogu pret nogu. Tei beja patīseiba, jo nu 370000, kas tymā laikā beja padzeiti nu Latvejas, 1929. godā divas trešdalis beja iznycynōtas, cyti vysī pōrsyuteiti uz Tōlajīm Zīmelim, nu kurīnes nabeja tīseibu atsagrīzītis dzymtajā pusī. Tī ĵī gōja būjā.

Tys, tai sokūt, īvodam. Jautōjumu par piļsūneibu asu uzdevis daudzim deputatim, īrēdnim, bet nivīns nav devis konkrētu atbīldi, kū tod eisti nūzeimej vōrds piļsūnis. Pats, analizejūt dažaidus momentus šymā vaicōjumā, izdarēju sovus sacynōjumus. Labi atceramīs pyrmū pasaulja karu, kurs beidzēs ar piļsūņu karu, kod brōļs pret brōli, tāvs pret dālu un dāls pret tāvu gōja. Vōrdu sokūt, naceja karōja sovā storpā. Latvejā pījimts piļsūneibas lykums un otkol nūteik tys pats, kas Stalina laikā, kod vysas nacejas beja vīnā maisā un pīspīdu kōrtā jōir lojalam.

Saprrūtu, jaunōtnei, ja gryb dzeivōt valstī, tōs volūda jōzyna. Bet voi vacīm, kuri, tai sokūt, jau uz nōvis gultas, jōsavuica, lai īgyutu piļsūneibu? Munā izpratnī piļsūneiba nav priksmats, kū kaidam var uzdōvynōt, bet tei ir kai etalons, kas nūrōda uz etniskū izceļsmi, dzeivisveidu, tykumim, paražom, temperamentu, kulturu un volūdu, jo šī rōdeitōji kotrai tautai atšķireigi. Tōpēc uzskotu, ka piļsūneibai jōbyut pēc nacionalōs pīdareibas. Ja ĵys ir turks -- Turcejas piļsūnis, krīvs -- Krīvejas. Latvejā šō vīna lykuma vītā jōpījam trejs. Piļsūneiba kai taida ir pēc etnyskōs izceļsmis, tīseibom uz dzeivi Latvejā cyttautīšim jōir pavalstnīceibas statusā, kū sajam pi nūteikumim, ka ir īgyvis pastōveigu iztykas olītu un pastōveigu jumtu vērs golvas, atzeist, pasakļaunas un pylda pastōvūšus lykumus, bet volūdas zynōsona ir jō poša problema. Vōrdu sokūt, ībrauci, grybi dzeivōt -- lyudzu, tev dūtas sovas tīseibas. Ja grybi vin īlas slauceit, tod vari iztikt ari bez volūdas zynōsonom. Vycynoĵ slūtu vasals "tai labi i itai labi". Grybi byut zemnīks, staigoj orklam un kēveitei pakaļ i atgōdynoĵ "matj perematj" -- mož saprass. Bet ja grybi stōveit aiz letis, pīmāram, tod tev valsts volūdā jōprūt sovu preci pīdōvōt, reklamēt. Atnōk kaida večene, jei cyts naprūt kai vin sovu mōtis volūdu, prosa kū navin un ja pōrdevēs stōvēs kai mumeja, nikō nasaprass, tod ... Kai kaidreiz beja.

1988. godā, kod Latvejā pasācēle vaicōjums par volūdas zynōsonu, gadējōs, ka kaida jauna meitine. beiguse tērdznīceibas skūlu tepat Viļānūs, kod pērcēja kū to prasēja, izalykōs nadzēržam. Tod, lai parōdeitu sovu izgleiteibu, atsauce: "A ty govori na jazyke Lenina!" Labi, ja jau tai, tod cik to volūdu ĵys zynōja -- precizi i napasaceisi. Bet zynu vīnu -- Kremlī runōja ari latvyski. Tū stōstēja brōlāns, kurs tī sovā laikā stōvēja sardzī 1917. godā. Ejūt garum kū to pavaicōjis teirā latvišu mēli. Beja līcinīki, ka ĵys runōjis pūlski un kuri apgolvōja, ka ĵys nav vys krīvs, bet pūls, ja tik labi prūtūt volūdu, jo reiz 13. voi 14. godā pavadējis pōri rūbežam -- runōjis tikai ĵus volūdā.

Pi myusim valsts volūdai jōir vīnai, bet uz īlas lai kotra naceja runoj pa sovam un bez kaidim pōrmatumim. Bet ja te cylvāks gryb strōdēt, sajmīt pavalstnīka statusu, tod jōzyna. Ja ĵys ir individualais omotnīks, jam vysmoz izstōsteit jōprūt, kū eisti izgatavoj, kaidu pakolpōjumu var snīgt. Kotram ībraucējam volūda vajadzeiga tik, cik ĵys gryb kontaktētīs ar pamatīdzeivōtōjim. Ja gryb par īrēdni, to obligati jōnūlīk eksameni un jōgyust diploms. Nikaidā gadējumā navar byut, ka asu lelas valsts pōrstōvs, to maņ uz vysu tīseibas. Ja īvīš pavalsteibas statusu, tod cylvāks pats lem par sovu liktīni. Ja pretojas valsts lykumim, tod jam te nav vītas, ja atsasokōs vuiceitīs valsts volūdu un jam tei nav vajadzeiga, to paroksta pats sev spīdumu par izraideišonu.

Ja veic šūs trejs paragrafus -- atzeist, pasakļaunōs un pylda, to ir pavalstnīks un bauda vysas tō tīseibas.

Myusim vēļ daudz kas jōpōrdūmoĵ, respektējūt cylvāku tīseibas. Vēļ daudz kas sasaglobōjīs nu baronu laikim. Saceisim, ja gimīne nav spējeiga samoksōt īri, jū izsvīž uz īlas. Par lelym pōrkōpumim jau pi myusim natīsoj, īsādynoĵ par seikim. Tai beja ari Stalina laikūs. Pats izbaudēju. Froptī maņ grybēja pīšyut lītu par disciplinas graušonu armejā un tōdēļ vin, ka kaidis īsōcējs čekists vēlējōs parōdeit sovu varu, pīsprīde trejs nedelis sūda vīneibā, kur izbaudēju, kas ir piļsūneiba, kod komandīrs uz uzrunu "bīdry" atbīldēja, ka mums bīdrs ir Brjanskas vylks, bet jū maņ jōuzrunoj kai piļsūni. Tīsōja aizmuguriski, maņ tikai pasludynoĵa sprīdumu. Tys beja 1943. godā un 58. pants. Vēļreiz ar jū nōcēs īpazeitīs 1953. godā, kod partejas komitejas ūtrais sekretars Bogdanovs taipoš aizmuguriski uzskaitis karteņā īrakstēja styngrū rōjīni par "pretpadūmu darbeibu". Šūreiz glōbe pats Stalina tēteits, jo šū īrokstu sajēmu 24. febrālī, bet ĵys nu šō pasaulja šķērēs 3. martā. Trešū reizi asu tīsōts par tū, ka naspēju samoksōt par apkuri. Vairōkas reizes grīzūs piļsātas valdī, lai ļaun maņ jū atvīnōt, jo naspēju samoksōt, bet nikō. Un vīnā jaukā dīnā sajēmu tīsas sprīdumu -- pīspīdu kōrtā pīdzeit kai nu ļaunprōteiga namoksōtōja. Ari breivajā Latvejā reikoĵas "pa stalinski".

Ir jōpījam lykums par piļsūņa tīseibom, bez jō, kai izarōdīs, navarom. Myusim jōzyna sovas tīseibas un pīnōkumi. Jōizskaidroj, kas ir piļsūneiba un kas pavalstnīceiba, piļsūņu un pavalstnīku tīseibas un pīnōkumi.

Pīters Zeile, profesors

APBREINOJAMS DORBS

Ingas Petteres "Daugavpils novada krucifiksi" losūt un skotūt. Izdevis Latgolas Pētnīcības instituts (LPI).

Grāmota iznāca aizpagājušajā goda nūgalī, ar LPI zinātniskās sekretarī, Daugavpils Pedagoģiskās universitatis (DPU) docentis Genovefas Barkovskas gādeibu sajēmu pārņ. Jai ir arī golvonais nūpalns tās topšonā — sakārtājuse autoris atstātū manuskriptu, sagatavājuse drukāšonai un uzrakstējuse arī priekšvārdū.

Ar Ingu Petteri pirmū reizi sastopūs Daugavpilī 90. godu sākumā, kod LPI nu trymdas naseņ beja atsagrīzīs Latvejā un Daugavpilī, kura tod klīva par tū bāzi, nūtyka zinātniska konference. Es vadēju kulturvēsturis dorba grupu. Tūmā samārā nadaudzūs referatu vydū sevi beja pūteikuse jauna, gaišmotaina meitīne ar temu "Daugovas lobō krosta Latgolas krucifiksi". Uzmaneibu saistēja stāstējuma mīreigais, drūšais tūnis, izpētīs dorba detalizātais izklōsts, daudzū krucifiksu demonstrējums ar diapozitīvu paleidzeibu.

Pirmais īspaidis — jaunō pētnēica ir DPU, kurā nūtyka konference, studente. Bet uzzyņōju, ka nupat kai beiguse šōs universitatis Bioloģejas un kīmejas fakultati, strādājuse DPU muzejā un uzšokuse skūlōtōjas gaitas Maļinovkas skūlā natōli nu Vyškim. Varēja apbreinōt, ka, apgīvuse eksaktōs zynōšonas, Inga ar tōm nav apsamīryņōjusēs. Jōs zynōšonas pasaplašynōjōs, izvēršēs sova nūvoda kulturas montōjuma izpētī. Leidzas mōceibom un dorbam Inga Pettere kotru breivū breidi izmontōja Daugavpils rajona Daugovas lobō krosta pogostu sādžu un krucifiksu izpētī. Gon kōjom, gon izmontōjūt dažaidus satiksmis leidzēklus, golvonūkōrt velosipedu. Tai tyka apgiuti un izpēteiti cīmi un celi, asūšūs un bejušūs krucifiksu atsarasšonōs vītas Leiksnas, Neicgalis, Vabōlis, Kolupis, Dubnas, Malinovkas, Bikernīku, Naujenis, Ambeļu un Vyšku pogostūs. Pošas acim skateiti naskaitami objekti pi atsevišķom sātōm, ceļmolōs, kopsātōs, pi svētneicom, runōts ar vairōkim symtīm cylvāku, izlaseita plaša literatura. Par šō dorba teiri praktiskū mīlzeigū apjūmu līcynoj pīvīnōtō lēlformata karšu shema, vairōkas pōrskota un klasifikacejas tabulas, 177 attāly un bibliografiskōs atsaucis.

Dorba vēsturyskajā dalī I. Pettere nūvoda krucifiksu izpētī izsekoj sōcūt ar Z. Lancmaņa publikacejom 1927. godā un breidzūt ar Ontona Rancāna rokstim 1989. un 1990. godūs, uz kurim samārā daudz balstējusēs. Dīmžāl, Inga napaspēja sagaidēt O. Rancāna grāmota "Kūkā cērštōs cīsšonas" iznōkšonu. Lai arī I. Petteri beja nūdūms sovus pētējumus izdūt grāmotā, jei navarēja paredzēt, ka O. Rancāna un jōs pošas dorbi klīus par sova veida enciklopedejom Latgolas krucifiksu vēsturī un tadagnis situacejā. Ja O. Rancāns sovā dorbā, kurs pyrmajā variantā izstrādōts un aiztōvāts kai magistra dorbs "Krucifikss Latgolas ainovā" LMA aplyukoj tūs topšonas vēsturi un lūmu, īpoši drukas aizlīguma Latgolā laikā, apzyņōjis golvonūs krucifiksu daryņōjumus un arī sovu persūniskū īgulđējumu Vyda un Zīmeļu Latgolā (Rēzeknes, Ludzas, Preiļu, daleji Bolvu rajonūs), tod I. Pettere izpētējusi vysus Dīnvydrītumu Latgolas krucifiksus.

I. Pettere tūs aplyukoj kai religiskus simbolus, katōliskōs Latgolas specifisku sastōvdali, lītišķōs mōkslas un vītejūs amatnīku daryņōjumus ar jūs funkcejom dažaidūs vēsturis pūsmūs. Ari kai krysteigōs civilizacejas zeimi, jo tū nikod nauzstōdēja ganeibōs, pļovōs un mežūs, bet cylvāku dzeivis vītōs kai ļaudis vīnojūšu objektu ar sakralu, dzīsmis un cylvāku pulcēšonōs vītu svētejūšu, aizsorgōjūšu nūzeimi.

Dūdāmōs izbraukumūs ar velosipedu, I. Pettere leidzjēme fotoaparātu un zeimeišonas bloku. Fotografeja kolpōja kai dokumentals pamats un kūplāna raksturōjums, bet Ingai pīmyta arī izteikts zeimētōjīs talants — kotrs krucifikss un jō detalis ryupeigi izzeimātas. Lēlōkō daļa tvītōtūs attāly ir autoris zeimējumi.

Pētūt kotru krucifiksu, Inga Pettere izvīrzejuse vairōkus uzdavumus un mērku kompleksu vyspyrms veidōja saleidzynyšais moments. Latgolas krucifiksi saleidzynyōti ar Pūlejas un tūs dažom ītekmem, kai arī ar kaimiņu — leitovīšu ļūti daudzveideigajīm krucifiksim. Ryupeigi izstudējuse fundamentalū pētējumu "Leitovīšu tautas mōksla", īpoši II dali, kurā aplyukōta krucifiksu izveidis mōksla Leitovā. Par pūļu, sevišķi leitovīšu krucifiksa sovđabeigū raksturu līcynoj arī samārā bogōtais attāly klōsts. Autore parōda, ka, nasaverūtīs uz ītekmem, Latgolas krucifiksi saglobōjuši sovas īpatneibas, kas īzeimātas atklōsmei.

Vyspuseigais kompleksais izpētīs raksturs tūmār atsaklōj golvonūkōrt sādžu un ceļmolu krucifiksu tipologiskajūs raksturōjumūs: formu, stilu, materiala un rūtōjumu zinī. Kai izplateitōkūs aplyukojūt kūka krucifiksus teik raksturōti naapjuntī, ar jumtenim, līvenī tbyuvāf un krucifiksu mōjenis. Atsevišķi apskateiti un dokumentāti metala, akmiņa, betona un myureitī krysti, kai arī kopsātu centralī, krucifiksu kapelas un skulpturas. Samārā daudz detalizāti rūtōjumi, kuru detaļōs leidzōs teiri krystītiskim elementim radzams arī pogōnisma laiku motīvu izmontōjums (157. — 175 attāly), nūsokūt arī kotra krysta un krucifiksa topšonas voi izvītōjuma vēsturyskū laiku, dažym arī autorus — K. Baiku, O. un D. Sokolovskus un cytus.

J. Pettere sovā dorbā parōda, ka Daugovas lobō krosta pogostūs bejuši un pastōvējuši vysī golvonī Latgolas krucifiksu tīpi, tūmār dominejūšais ir naapjuntais kūka. Byuteibā arī O. Rancāns eisti atzīnis tikai

kāka krystus ar kūkā grīztū krucifiksu -- Krystus tālu, bet nūraidējis ryupnīcyski darynōtūs un nu betona veidōtūs. Vīneigais piļneibā nu akmiņa darynōtais atsaradīs Naujenis pogostā. Vysvairōk krystu -- proporcionali katōļu īpatsvoram -- Vabōlis, Kolupis, Naujenis pogostūs.

Pētējuma beigēs I. Pettere izsoka divus vārā jamamus īteikumus: krystus kai lelu mōkslinīcysku vērteibu, kurus veidōjuši izcyly tautas dailomota meistari, jimt vaļsts aizsardzeibā kai vīnu nu tautas mōkslas pīminekļu veidim; izdūt aizsorgojamūs krystu sarokstu.

Ingas Petteres dorbs ir pyrmreizejs un palīkūšs, byuteibā pīmineklis jai pošai. Dzymuse Daugavpīlī (1969), 1996. godā strōdōja par skūlōtōju sovas piļsātas I. vydusskūlā. Šō poša goda 4. junī jaunō skūlōtōja ar 5. klasi audzēknim devēs izpētīs pōrgōjīnī uz Rušonas bazneicu, Aglyunas baziliku, Madalānu piļskolnu, Saulis kolnu, cytom vītom. Krōšņō Iļzis azara krostā, paldūis atpyutas breidī, sōce sleikt skūlneica. Prīkšvōrda autore G. Barkovska soka: "Glōbūt bārnu, tragiski izdzysa Ingas dzeiveiba. Sovu skūlōtōjas pīnōkumu jei izpiļdēja -- bārns tyka glōbts. Ingas Petteres myužs ilga tikai 26 godus, bet cik daudz jei paspēja.

Beja savōkti ari Vyšku pogosta cymdu roksti, dažaidi vacūs ļaužu nūstōsti latgalīšu volūdā un daudz kas cyts. Jei beja spylgta un daudzšūlūša persūneiba Latgolas kulturvēsturī, īmeidama drūšu taku tōs izpētī. Šei grōmota ir lobōkō dōvona Ingas pīminei".

KATŌLTICEIBAS STŌVŪKLIS PASAULĪ

Pēc tikkū iznōkušos Pontifikalēs godagrōmotas 2000. godam (Anuario Pontificio 2000) vysā pasaulī ir 4439 veiskupi, 405000 prīsteri, nu tīm 264000 dīcenalī prīsteri, 25000 pastōveigi diakoni, 58000 religiskūs kongregaceju lūcekli (naprīsteri), 815000 goreigōs mōsas, kuras salykušas svātsūlējumu, 56000 laju misionary, 2300000 kateheti, 110000 seminarysti (vysvairōk kandidatu uz prīstereibu ir Afrykā un Latīņamerykā, Eiropas rītumdalī vārojams vyslēlōkais sastyngums).

1999. godā pāvests Jōņs Pōvuls II nominēja 164 veiskupus un izveidōja 13 jaunas dīcēzis.

50 % katōļu dzeivoj Amerykā, 26 % Eiropā, 11 % Afrykā, 10 % Azejā, 0,8 % Okeanejā.

Pasaulī skaitōs vīns miljards un 45 miljoni katōļu, tys sastōda 17,4 % nu vysim Zemislūdīs idzeivōtōjim. Myusu planetu apdzeivoj 6 miljardi cylvāku.

Pi myusim pyrmū reizī

Anita Urča

Dzymuse 1961. goda 30. decembrī Preiļūs, pēc izgleiteibas kulturas darbineica, strōdoj par audzynōtōju Daugavpiļs bārnu dōrzā.

BYUT

Par sauli byut
un sev un cytim speidēt.

Par vēju byut
un timsūs mōkūpus mums apkōrt kleidēt.

Par reita rosu byut,
lai myusūs vyss sōc speidēt.

Ar tevi meila byut
un tevī zīdēt.

MĪLESTEIBA

Vīns vōrds, bet pateikts tik daudz,
leidza ar jū tu audz.

Audz un saprūti.

Audz un sajyuti.

Audz un saplyusti.,

jo mīlesteiba -- tei ir byuteiba.

Izjem nu sevis naidu,

izsvīd ōrā vaidu,

pōrvērt dzālūpus prīcā.

Izsejoj vysu sītā.

Lai palīk lobais,

lai palīk boltais.

Vin mīlesteibu -- tū navar izsejēt.

AGLYUNAS DĪVMŌTEI

Ak, Aglyunas Dīvmōte,

Tu breinumjaukō!

Tik tyva mums vysim,

Gon vacim, gon jaunim.

Tu esi kai zvaigzne.

Kas speid myusu sejōs.

Mes -- tovi bārni

Šai myužeibas ejā.

Ak, laimeigō zeme,

Kur azary zylgoj.

Ak, Aglyuna tyvō,

Ak, Latgola sērmō!

Kū pasaukt paleigā pyrmū?

Vin Aglyunas Dīvmōti,

Latgolas sirdi!

Tei uzklauseis nūpyutas, vaidus

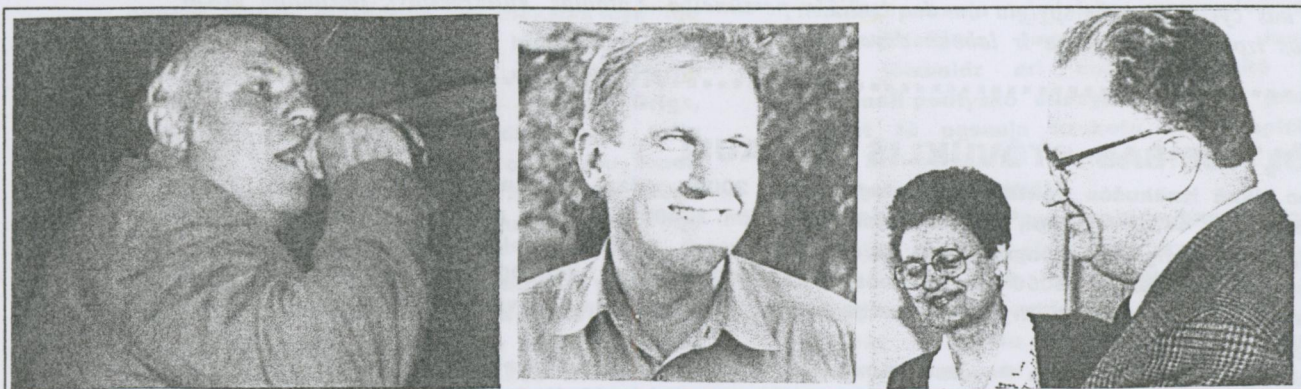
Un cylvāku sirdīs īvadeis smaidus.

Latgolas dyžūzuly

Tōli pōri Lubōna klōnim, pōri Latgolas pakolnym un Zemgalis leidzonumim aizskanējis Lubōnas piļsātas mēra Mikeļa Gruzīša vōrds. Jō sirsneigūs dzīsmu repertuarā daudz melodeju vēļteits ūzuly. Kūpā ar "Aivīkstis ūzuly", kas pyrmō pasarōdējōs jō izpildējumā, dzīdōtōjs kai taidis dyžūzuls zoru vaiņuku izplētis pōri vysai Latvejai.

Nalēlā cimateņā, Naurānu pogosta Vylkadūbišūs strōdeigā zemņiku Ludbōržu sātā kōrts šyupeļs divim brōlim lidōtōjim. Jūs tāvs Ludvigs ari kolhozu laikūs beja pyrmais, kas gōja lynus slūgōt mōrkā un sīnu pļaut, labeibu sēt un kuļt, sapeļņēja vysvairōk par cytim izstrōdis dīnu. Bet, kod pīnōce svātdīna, pyrmais gōja voi brauce ar autobusu uz desmit kilometrus attōlū bazneicu Rogovkā. Dāly naaizmērst tāva ceļu pi Dīva. Vairōkus godus kūpā ar svātcēlinīkim nu Reigas uz Aglyunu dūdas Andrejs, "Air Baltic" lidmašynas "Foker -- 50" kapteinš.

Pīters Keišs -- pazeistams Latgolā kulturas darbinīks, sastōs Saeimas deputats, ilgus godus vadējis kulturas dzeivi Rēzeknē. Ar jō naatlaideibu un paleidzeibu LKC izdevnīceiba laide klajā Franča Trasuna kūpōtūs rokstus un cytas grōmotas. Ari "Zemturs" P. Keiša kungam pateiceigs par uzmundrynōjumim un atbolstu.

Attālūs: Mikelis Gruzītis dzīd Preiļu rajona Saunas pogosta ļaužim, lidōtōjs Andrejs Ludbōrzs uz zemes ceļa, kulturas darbinīks Pīters Keišs kaidā nu prezentacejom.

Ontona Rancāna (Preiļi) un Jezupa Danovska (Reiga) foto

Andris Vējāns

SPEIDI CAUR MŌKŪNIM, DZEJAS SAULE !

Rudiņa laikā Augusta Eglōja dzymtajā pusī

Bērziņš skūlōtōjam Ciprijanam Pokrotnīkam, dzejņīkam Augustam Eglōjam pārņ 4. oktobrī aprytēja 95. dzimšonas dīna. Jau pyrms tam nūtyka sareikōjumi Tylžā un Lozdukolnā, bet par golvonaļim izavērtē dzejas stupdes rajona centrā un jubilara ilggadejā skūlā. Par tū grybu pastōsteit "Zemtura" laseitōjim.

... Bolvūs nūkliustam ar pīcu minotu nūsakaveišonūs. Jau myusus -- dzejņīka meitu Agati ar znūtu Andreju Vaidi un mani -- gaida energiskō Zaiga Lāpāne, rajona bibliotekari. Skūlas meitinis deklamej Augusta Eglōja pantus. Prūtams, pyrms desmit godim sareikōjums te bejis plašōks, jo ari pats gaviļnīks bejis klōt. Tagad varom tikai apskateit izstōdi, kurai materyalus saryupējuse Agate. Pedantisks kai grōmotveds -- taidis bejis Ciprijans Pokrotnīks. Saspraudis vysaidas darējumu kveitis, cytus doku-mentus, saglobōjis pat šķītamus nīkus, bet tys vyss uzskotomi rōda laikmatu, kurā dzeivōjis un leidz-dorbōjis Leidumņiku veirs.

Jau ceļā, jūņojūt cauri leitanajai Vydzemei, kur mežmolōs vēļ lūpi gonōs -- apbyruši ar kreitū-šom bārzu, ūzulu un apšu lopom, pašķērstēju Agatis tāva kladi, kur apraksteiti jō bērneibas go-di, dzymtō sāta, brōļs ar mōsom, lauku dorbi, reja ar labeibas kyulim un sprygulim. Cik loba atmīne bejuse Ciprijanam, cik precizi uztvartas detalis! Tys atsakōj ari jō dzejūļūs, pīmāram, Lubōna klōnu un sīna plōvēju, un vedēju gleznainajūs nūtālōjumūs.

Bolvūs īsarodušōs ari Rēzeknes muzeja našķiramōs "trejmeitinis": Helena, Silvija un Iveta. Jōs stōsta par turīnis fondūs sakrōtajim materyalym. Rēzeknē faktiski sōkušōs Pokrotnīka pedagoga gaitas. Tōs izjusti un plaši raksturoj skūlōtōjas Edīte Lejiņa un Stefaniņa Ludbōrža. Pādejō pošaižlīdzēigi pyulējusēs pabeigt pīmīnes grōmotu "Rēzeknes valsts skūlōtōju instituts" (1998), kurā tōlajūs pyrm-sōkumūs vuicējis ari Ciprijans. Tīši nu šejinis nōce izcyly sabīdryski darbinīki un rakstnīki Meikuls Apels, Marija Andžāne, Jezups Cakuls, Daniels Grečs un daudzi cyti.

Edītes kuņdze pastōsta par pādejū pūsmu Ciprijana Pokrotnīka dorba dzeivi, kod jys strōdēja Stōpiņūs. Vīnmār uzmaneigs pret cytim, atsauceigs, izpaleidzeigs, rodūšs un prasmeigs zynōšonu de-vējs. Es varu īsadūmōtīs jō lobesteibu, jo asu na vīnreiz vin dzērdējis, kai Ciprijans sasarunōja ar

Nūbeigums 9. loppusī

J.Vylcāns, žurnālists

DEKANS PRELATS STANISLAVS
VAIKULIS

Sākums 1. numerī

Dekana prelata Stanislava Vaikuļa dzīvē īpošs nūtykums beja 1950. gada Vacgoda vokors, kurā beja kūpā ar Operas dirigentu Jezupu Lindbergu, īvārojamū latvīšu agronomu Vili Stukuli un cytim cītuma kameras bīdrym. Sovōs atmiņōs V.Stukulis roksta: "(...) mani ... pōrvede uz centralcītumu. Myusu lelajā kamerā, kurā beja īvītōti apmāram divdesmit cylvāki, satyku sovu lobu paziņu Vaikuļa tāvu un ari taidus interesantus cylvākus kai klavīrvyrtuožu un vālōkū Nacionalōs operas dirigentu Jezupu Lindbergu un Filharmonejas kōra dirigentu Krišjōni Deki. Beja ari pōrs paziņu nu Palsmanis pogosta un vēļ vīns kulturas pasauļa pōrstōvs -- ebreju tauteibas rakstnīks Movše Razumnijs. Ja šaidā sabīdreībā varātu padzeivōt breivī, tod byutu tikai jōsapriņoj. Bet mes atsarodomēs cītumā! Tūmār ari te darējom vysu, kū varējom, lai nabyutu jōdūmoj par dryumajōm nōkūtnis perspektivom. Lindbergs stōstēja par vysā pasaulī pazeistamim komponistim, bet Dekis par kōra muzyku. Vaikuļa tāvs par sovu bogōtū dzeivī, par filozofejas vaicōjumim. Jys absolvējis Varšavas un Pīterburgas goreigōs akademejas, prota sešas svešvolūdas, divas reizes bejis Romā vizitī pi pāvesta. Es stōstēju par zyrgim, par tūs audzēšonu un izmontōšonu. Tai vokori pagōja (..)

Seviški skaists myusim izadevēs Vacgoda vokors. Tod poši kausējom sveceitis nu atnastūs maizeišu taukim, nu bārza slūtas zorym izveidōjom egleiti. Kod tū aizdadzynōjam, svātrunu teice Vaikuļtāvs".

Pyrms divom dīnom jō pratynōšona

Teodors Želvis, Carnikova

BREINUMU BREINUMS

Naizskaidrojamā kōrtā jau bērneībā asu saprats sevi kai viduveju cylvāku, un varbyut tōpēc dzeive reižu pa reizem sagōdōjuse storpgadējumus, kū varātu saukt pat par breinumim. Kod tūs atstōstu, cylvāki izturīs skeptiski, bet vīns nu kaidreizejīm skūlānim sacēja tai: "Maņ tūmār likas, ka tu pyut ..."

Vysbreinumainōkais atsagadēja studenta godūs filozofejas eksamenā. Nasaprūtāmū mōceibu lasēja profesors Ernsts Karpovics, cylvāks ar sarežģeitu, pat pretruneigu, tūmār apskaužami raženu un rūseiga dorba pīpīldeitu dzeivī, sarokstūt pōri syntam zynōtnisku dorbu. Dzimis 1892. goda 3. oktobrī Dundagā skūlōtōja gimini, skūlōjis Reigā Odiņa tierdzniceibas skūlā, pēc tam Mironova komercskūlā, lai 1912. godā uzsōktu studejas Reigas Politehniskō instituta ķīmejas fakultatī. Pyrms 1920. goda pōrsaceļ uz Krīveju, 1919. goda liktiņa leiklūči īvaduši ari Latgolā, Ludzā. 1945. godā atsagrīzīs Latvejā, dorbōjis kai zynōtnīks un pedagogs leidz pat 1976. godam, kod 20. febrālī stōjōs Vysaugstōkō priškā.

Lekcejōs prota meistareigi, vysmoz mani, paceļt leidz sovu dūmu augstumim, saprotu jō stōsteitū (jōpasoka, ka vālōkūs godūs kū leidzeigu asu izjutis vīneigi latgaļu dvēselis pazinēja, myusu arhiveiskupa Jōņa Pujata svātrunōs Aglyunā). Atlyka lektoram izīt (Nūbeigums 8. loppusī)

beja ilguse nu pulkstiņ devenim vokorā un leidz vīnim naktī 30. decembrī...

... Četrus godus aizvadējis Dubravnas lēgerī Mordovejā, S. Vaikulis ōrkōrteigi drūsmeigi roksta PSRS Augstōkōs tīsas priķšsādātōjam: "(...) Par vaineigu sevi naatzynu un naatzeistu. Uzdrūšynūs apgolvōt, ka izmeklēšona pret mani tyka veikta nataisneigi, vīnpuseigi, ar draudu, šantažas, kai ari rupu īdarbeibas leidzēkļu pīlītōšonu. (..)

Es kategoriski aplīcynu, ka vairōk nakai tyukstūs rokstūs, kurus asu uzrakstējis sovā dzeivī, nav nivīna vōrda apzynōtu malu. Pi tam šī roksti uzraksteiti leidz 1939. godam Latvejā, tūlaik naatkareigā valstī, kū atzynuse Padūmu Savīneiba. Voi tod var sūdēt un nūtīsōt par pōrkōpumim, kas veikti pīļneigi tūlaik suverenā Latvejā pēc Padūmu Savīneibas lykumim un pantim?!"

* * *

1989. goda 31. augustā Reigā Stanislavu Vaikuli LPSR prokuratura reabilitēja.

* * *

Latgolas gora spākā dyžonō, augsti izgleitōtō dāla prelata Stanislava Vaikuļa publicistiku īteicams izdūt Latgolas apgōdam kūpā ar jō atmiņom par sovu skūlōtōju un pyrmū rūsynōtōju uz literarū darbeibu, Latgolas atmūdas darbinīku Kazimiru Skryndu. S. Vaikulis par jū rakstēja 1926. godā Lugano (Šveicī) un tōs publicātas žurnalā "Zīdūnis". Šymā presis izdavumā īvītōts ari vīns nu spūžōkajīm S. Vaikuļa filozofiskūs pōrdūmu rokstim "Gora aristokrati".

BREINUMU BREINUMS

Sākums 7. loppusī

pa auditors duirovom, lai es otkol nūsalaistu uz grēceigōs zemis. Tai sauktūs praktikumus voi kolokvijus filozofejā vadēja cyts cylvāks, pēc profesijas ōrsts. Pōrs reižu aizgōju, izablāmējūs ar sovu naižpratni, un vairs uz tīm nagōju ... Lai cik jaukas profesora lekcejas, tūmār pīnōce eksamena laiks. Studentim zynoms, ka pyrmajā pīgōjīnī tū nūkōrtōja labi ja grupas catūrtō daļa. Ūtrajā vēl divas catūrtālis, tod jau uz trešū palyka nasaprašys, kurim tod pasnīdzēs par naatlaideibu ilyka apmīrynūši.

Apsvēris, vēl šudiņ breinojūs par sovu prōteigumu, ka pyrmajā pīgōjīnī maņ nav nikaidu izredžu, nūskaņojūs trešajai reizei. Kamēr kursa bīdry cīteigi vūicējōs, laikus gōju gulēt, bet pa dīnu, lai cytim natraucātu, devūs saulōtis. Sok, aiztšu uz eksamenu, lai izkrystu, tod jau redzēs ...

Reita stundī, divas dīnas pyrms eksamena, mani pamūdynōja kursa bīdrine, saceidama, lai nagulšņoju, bet eju paleigā kū to tī pīlobōt jōs korpem. Kūpmītis ustabeņā valdēja tai sauktais smogs -- obi muni puiši otkol beja vysu nakti vūicējušis, komer soldi krōkuļōju.

Uzkōpu stōvu augstōk, kur mōjōja myusu meitinis, un palyku pavysam pōrsteigts ... Vysas pusplykas un tik satrauktas, ka mani pat naivēroja. Mērēja un vēlreiz sev pīmērēja dažaidus apgārba gobolus ... Te jōpasoka, ka par profesoru nu kotras studentu paudzis uz nōkūšū tyka pōrdūta legenda: jam pateikūt zylō krōsa meitiņu apgārbā, pōrdūmōtas frizuras, eisas kleitenis, un uz tū pusi jys lobprōt pasaskotūt ... Vēl runōja, ka jys pēc kaida gadējuma revolucejas laikā slyktōk dzērūt. Bet te grāku uz sevi najamu -- tai runōja. Tod nu studente pyrms eksamena pīlaikōja vysu īspējamū, nūsaryupējušōs, kai sevi pasnīgt ...

Izpaleidzējis kai kurpnīks, atsagrīžūs sovā ustabeņā, atsalaižu gultā un naz kōpēc sōku pōrdūmōt "legendu", kas dūmōta tikai meitinem un parosti tyka pasnāgta kai profesora īzteiktō vōjeiba. Kai muzykants tyku skatējis, ka veirīšim pateik gleiti gārbtas sīvītis, pateik pakavēt skatīni pī tōs vītas, kur kleitēja beidzas. Ari pats nu skotuvis ar lobpatyku asu vārōjis, kai sīvītis leidz pīlneibai pīprūt radeit mōneigu īspaidu, ka veirīši byutu tī eistī sīvu siržu laužēji. Un vyss ir tik dabiski, cik var byut. Byutu vōjeiba kū taidu nadarēt ... Un te cylvāks godūs, nūslūgōts ar lekeju laseišonu un pōrslūgōts ar cytim dorbim lai napōrtraukti skateitūs uz kōjeņom ... Te vajadzēja byut kam cytam. Tikai kam?

Pēski, kaida impulsa vadeits, pīšacēļu, pajēmu sovu boltū kraklu un nūnešu uz mozgōtovu -- Reigā tūlaik beja taidi punkti, kur dīnaks laikā kraklus na tikai izmozgōja, bet ari īsteivynōja. Tod aizgōju uz frizētovu, pēc tam uz "Baltejas mūdem". Sameklēju meistarū, lai izpraseitu, kai pareizi gludynōt bīksis. Jys, atcerūs, vōrdā Gražulis, pōrsteigts na tikai pastōstēja, bet ari parōdēja. Lai dabōtu "mūdis bukti", tei vyspyrms jōzgludynoj ōrā, bet pēc tam jōzgludynoj nu jauna. Tod gōju uz Stacejas laukumu leidzeigu jautōjumu uzdūt kurpu teireitōjam. Jys, ari pōrsteigts, taipat izrōdēja un izstōstēja, kai īgyustams nūtureigs speidums, sovukōrt pōrsteigdams mani ar tū, ka lobā laikā kurpis jōpucej īējūt nu īlas, navys īzejūt nu mōjas.

Eksamena dīnā, leidz seikumam pōrdūmōjis sovu apgārbu, pat zečis un koklasaiti pīskaņōjis uzvolkam, kai sastais vī septeitais īgōju eksamena auditorsē, lai izkrystu ... Īnōču teiši pretim reita saulis stōrym un, apzylbis, gondreiz napamanēju, ka profesors jauneklēigi uzlēce kōjōs, paskrēja pretim, snīdze rūku, saceidams: "Karpovics!" Tai samulsu, ka tik tikkū attopūs pasaceit sovu uzvōrdu. Apsādynōjis mani pyrmajā sūlā, apsavaicōjōs: "Vai jums ir ērti?" Pasagrūzējūs un atbīldēju apstyprynūši. Tod profesors uzdeve pyrmū jautōjumu -- vīnkōršōku par vīnkōršu. Ūtrū jō jautōjumu, profesoram beja taidas īseibas eksamenu pījimt bez bīletem, nazynōju ... Te eksamynōtōjs, kai nūlasējis munas dūmas, īsaucēs: "Nē, nē! Šō nē!" -- un uzdeve vēl vīglōku. Ari trešais izarōdējōs pusleidz pījamams. Radzūt, ka pyrms maņa studente, klusi runojūt, eksamenā izkryta, sovejū bolsu, gadējumam, ja runas par profesora dzērdi byutu pamatōtas, nūskaņōju skaļōk, lai jys sadzērdātu, bet na tik skaļi, lai varātu apsavainōtīs. Vysūs jautōjumūs, uszōcis tūs atbīldeit, tyku pōrtraukts ar "Paldies, pīetiek!" Un tod nūtyka dramatiskōkais. Profesors pasagrīze pret praktikuma vadeitōju, kurs sēdēja tyvōk lūgam, lai ziņōtu par kotra studenta apmeklējumim un sekmem, bet maņ tur pōrsvorā "naapmeklējumi", styngrā un praseigā bolsā nūvaicōja: "Es ceru, ka studenta zināšanas ir ari jūsu nopelns?" Paleigam, skaidri redzēju, uztraukumā nūsaraustēja gōmurs, bet, capuri nūst, jusdams, ka nūteik kas nadabīks, parōdēja sevi ōrsta cīneigu un atbīldēja filozofiski, izavaireidamīs nu taida grāka, kai malōšona: "Studentam, profesor, jūsu lekcijas ir goda lieta!"

Profesors pasagrīze uz munu pusi un paziņōja: "Teicami!" Atlīk pībīlšt, ka nagaideitais rezultats pōrsteidze cytus studentus vēl vairōk nakai mani pošu. Tymā pošā dīnā maņ pazuda ar taidom pyulem samaklātō smolka palāka auduma seikryutaina koklasaitē, kas tik labi pīstōvēja munam gaišajam uzvolkam ...

Šū atgadējumu asu stōstējis dasmytim reižu un jū vairōk klauseitōji smējēs, vādarus turādami, jo nūpītnōks palyku: kas beja tys, ka stingrais un bezīrunu praseigais profesors acimradzami uzdōvynōja maņ pīcinīku ... Atbīldi atrodu pēc daudzim godim. Maļdeidamīs meklejumūs, uzadyuru uz kū ļūti skaistu: Latgola ir un byus apbreina vārta. Bet tī jau cyts stōsts ...

KAS IR "DONA" ?

Individualajā uzjāmumā "Laura -- plus" kafejneicā "Hipokrats", kas atsarūn Preciņu Raiņa bulvarī 13 (tālrunis 22740) SIA "Dona" reikojo sovu izstrādōjumu degustaceju. Kas ir šei SIA un kur atsarūn? Jākubpilš rajona Solas pogosta Viršūs, ražoj maizi un konditorejas izstrādōjumus, tur kafejneicas Solas pogosta tautas nomā un Jākubpilī.

SIA ir atzestamōkō un popularōkō maizis capture, kura īzlaiz soldskōbū, rudzu maizi formōs, dažaidus boltmaizis izstrādōjumus. Kafejneicas teik pīdōvōtas banketu reikōšonai.

SIA nailgā laikā dubultōjuse ražōšonas apjumu. 1993. goda sōkumā jimā strādōja 46, bet 1996. goda sōkumā -- jau 72 darbinīki. Konditorejas cehā rūsos desmit īzcyas sova omota meistaris ar lelu pīredzi.

SPEIDI CAURI MŌKŪNIM, DZEJAS SAULE !

Sākums 6. loppusī

meitinem un zānim. Pavērt jaunišim tolumus, lai tī paleidzātu vēl skaidrāk, vēl dziļāk izprast dzimtinis skaistumu -- ar šū vēlēšonūs jys sovus audzēkņus un koleģus vede uz Nevas krostim, uz Moskovu un Kijevu. Turīnes muzejūs, teātrūs, Ermitažā, pi Puškina un Ševčenko pimineklīm jys jutōs pacylōts kai putns, kas sovūs spōmūs var paceļt cytus.

Bērzijs skūla -- Ciprijana lelō mīlesteiba. Šeit pagōjušas jō ražonōkōs zīmas, skūlojūt bārnus, un zidūšokōs vosoras, ikūpūt dōrzu, pricojūtīs par Varīnes kolnu -- na jau tik augstu, bet tūmār vēr-syutni Lubōna apkaimis leidzonajā izplatējumā:

"Uz slūku spōmīm šei vosora sleid
Myužēibā -- zylgā jo zylgā, --
Pi tovom kōjom zaļpalākai smylgai
Rosas pilīni kreit."

Skūlōtōji un muzeju ļauds Bērziļi izjusti runoj par audzynōtōju, dōrziņiku un dzejņiku -- rudiņa saulis apdzīdōtōju. Ar mīlesteibu vēl naseņ pōrcylōjuši jō atstōtōs lītas, grōmotas, manuskryptus. Un otkol skaņ dzeja. Saule pasaslāpusēs aiz mōkūnim, bet leits ir gaideits un vajadzeigs, jo pēc tik lela sausuma valgmis izslōpuse Bērzijs zeme, nu kurīnes nōcis ari Vitolds Virsnis un kur pīdzymuse Bronislava Martuževa. Godsymta sōkums sasasaucas ar godsymta beigom. Bet vydā stōv Augusts Eglōjs, kas pyrms desmit godim šeit cīmōjōs un lasēja sovu nūvēlējumu dzymtajai skūlai:

"... Caur rudiņa myglu, garom Bērzijs kļovim
Es atnōču, lai jyusis sveicynōt."

Un taidu mes jū radzom tagad videoīroktā. Laikam Tylžas ļauds beja pasacantušis, lai jūs nūvod-nīks palyku ari nōkamajōm paaudzem atmini dzeivs, mūžs un tyvs. Labi, ka šī kadry televizora ekranā pasarōda pēc Bolvim, Bērzijs, kopsātas, kur zīdu klēpi apsedze Ciprijana tāva un mōtis, brōja, mōsu, cytu tyvīņu kopu kūpas. Agate ar sovu Andreju beja atvaduši gondreiž voi pusi nu sova Salaspijs un kaimiņu dōrza. Mes Pokrotnīku saimei atvēlējom vysus reita pusi sajimtūs puču puškus: rūzis, asteris, mōrteprūzis, mīkeleišus...

Kod Leidumnikūs, Augusta Eglōja dzymtajā sātā, atskan jō bolss, vysī aplust, pat leits aiz lūga. Tikai vēji šolc kļovōs un mastā sašyupoj karūgu. Dzejņika 85 godu jubileja it kai sasādūdas rūkōs ar tagadejū -- 95. godskōrtu. Jys tūreiz ir ticeibas un raižu pylns: atnōkuse trešō atmūda, bet kai dzei-vōsim tōļok? Šys ryupu vaicōjums ka smogi orkly vāļokajūs godūs īdzynuši zemnikim, agronomim, skūlōtōjim, ōrstim pīrēs dziļas vogas. Nav šudiņ ecēžu, kas tōs izgludynōtu. Bezdorbs volda Bolvūs, pūsts daudzōs pat kōdreiz plaukstūšajā Kuprovā; nav kur graudus bērt, nav kur pīnu likt Rugōju un Bērzijs zemkūpējim un lūpkūpējim. Kai vīntulā un pamastā solā dzeivoj pādejō Leidumnikū saimīneica Janina Pokrotnēica.

Nūbažējis par nōkūtni ari jaunējais Bērzijs pogosta vacōkais Aivars Kindzulis. Jys meil grōmotas, dzīsma, sovu dorbu. Raugūtīs videoīroktā, sirds nasapricoj: kas to nu tūlaik īcarātō tūmār pīsapīldējis. Latgolai ir sova izdevnīceiba, reabilitāts Francis Trasuns -- izdūti jō rokstu un runu trejs sējumi, Ontons Slišāns uzdōvynōjis maņ sešpadsmītū krōjumu, vysur radzama Augusta Eglōja izlase "Varaveiksna", nūpat Jōņs Elksnis laidīs klajā jaunūs autoru dorbu kūpkrōjumu "Pagrauda" ar modernōkūs strōvōjumu celzēimem, kas laseitōjūs var izsaukt pretruneigus īspaidus un vērtējumus. Bet naapšaubami, ka šī meklējumi aplīcynoņ kusteibu, naapmīru, ceļšonūs izteikt sevi un laikmatu. Polu yudini vajadzeigi, lai vosoras saulī, Jōņu reita grīzei skanūt, kupla zōle īsavīļņoj klōnūs, sudroba dyumoka pasaceļ pōri brīstūšim rudzu laukim. Voi tod myusu gaita vīnmār īs tikai storp Sveču dīnas koponom un ušņu vēj-putenim, kur vacūs mersedesu un grabūšūs žīgulu sacaltajūs puteklūs pazib pa skumeigai rudzpučei?

Par tū vysu nōcēs dūmōt Bolvūs, Bērziļi, Leidumnikūs, pīmyņūt Ičas un Pokrotas molā dzejņiku, kam 4. oktobrī aprītēja 95. dzimšonas dīna. Salaspiļi leja leits un maņ grybējōs cauri rudiņa tym-sai īsauktīs: "Speidi caur mōkūnim, dzejis rudiņa saule!"

LATGOLAS CENTRAM PĪDŌVOJ PREIĻUS

Latgola vīnmār bejuse un tai jōir vīnōtai -- tai uzskota daudzi. Pīļauņ ari, ka varātu byut vīnolga, kai jū sauc -- par regionu voi nūvodu. Runa ir par tōs centru. Pādejā laikā izvīrzē-jusēs dūma, ka tys varātu byut ari Preiļi. Vīns tū izsoka pa jūkam, cyts -- nūpītni. Lītai ar sirdi pīt Preiļus un ari nūvodā labi pazeistamais fotogrāfs un uzjēmējs Igors Pličs. Jys tū pamatoj, ka piļsāta atsarūn izdeveigā geografiskā vītā, pazeistama nu Jersikas karaļvalsts laikim, bejuse Livonejas ordeņa mestra rezidence, stypry izauguse kai rajona centrs. Te dorbojas lelōkais sīra ražōtōjs valstī akceju sabīdreiba "Preiļu sīrs", akceju sabīdreiba "Latgolas celi" un cytas. Tyukstūšim svātceļōtōju apmeklej Aglyunas Dīvmōtis svātkūs. Rajonā ir vysvairōk valstī folkloras ansambļu, Aglyunas baziliku apcīmōjis Romas pāvests Jōņs Pōvuls II un daudz cytu pīrkšrūceibu. Ari turystim pīvīļceiga vīta. Palīkūt mozpiļsātas statusā tys vyss var zust. Bet taidas piļsātas, kai Daugavpiļs un Rēzekne, kas atsarūn obōs pusēs, gon jau ari taipat pīteikami stypras un vēl atsateistēsīs. Jys nōcis klajā ar parokstu vōkšonu šōs idejas atbolstam un pusūtra tyukstūša pīkrytēju jau aplīcynōjušīs.

Alberts Spōgis

MINSTERES LATVĪŠU GIMNAZEJAS DAVUMS LATVEJAI

53 GODU CEIŅA

Minsteres latvīšu gimnazejas
izstōdi dzimtinī gatavēja mōkslinīks
Pīters Pūrmālis, paleigs -- beju-
šais abiturients Ovens Sneiders. Iz-

stōdis dūmu atroda un tai sekēja LCK valdis priķšsēdis Arturs Cipulis, bet jōs burvis un menedžers Dr. Andris Kadegis. Tai izaveidjōs gimnazejas izstōde dzimtines tautīšim, tū izrōdēja nu 1999. goda 18. leidz 30. oktobram Dailis teatra foajē Reigā.

Jau īpriķšējōs dīnas ūtrajā pusī Benjamiņu nomā puļcējōs MLG ideologi, mōceibspāki, atbaļsteitōji un bejuši audzēkni apsasveicynōt un uzsist uz placa: "Vacais, tu naesi pōrsamainejīs!" Pēcpusdīna pagōja uzrunōs un tostūs.

Izstōdi Dailis teatra foajē 1999. goda 18. oktobra pēcpusdīnā atklōja Latvīšu tautas kūpeibas Vōcejā -- LCK priķšsēdis Arturs Cipulis. Apsveice cīmeņus, cyldynōja reikōtōjus un aicynōja tautu apskateit un aptvert, kū šei skūla 53 godu laikā davuse ceiņā par Latveju. Tikai pādejūs godūs uz jū nōce jaunīši nu Latvejas, bet trymda bez dzimtinis atbolsta tūs navarēja pabarōt un apmozgōt.

Valšts prezidente Dr. Vaira Vīķe -- Freiberga vēstulī sveice reikōtōjus un uzsvēre: "Šei izstōde sabīdreibas apskotam nūdūd byutisku Latvejas trymdas vēsturis loppusi". MLG bejuse miseja "vairōkus godu dasmytus kolpōt latvīšu jaunīšim par mōjom, kur caur myusdīneigu izgleiteibu un sabīdryskōm aktivitatem varēja styprynōt un gūdā ceļt tautas pošapzini". Klōtasūsī ar aplausim pasateice prezidentei.

Izstōdis telpa beja pōrpiļdeita. Atklōšonas golvonū runu teice tōs ideologs Dr. Andris Kadegis, aicynōja pacīteigi īsasaisteitīs ryndā, sōcūt ar atziņu plōksni numur 1 un leidz 25., lai atklōtu izstōdis vēerteibu un līceibas, ka gimnazeja vysu okupacejas laiku bejuse ceineitōju avangardā.

Ilustracejai beja sagatavōts un izdūts īpošs katalogs 167 loppušu apjūmā, kurā apcarātas un ar vēsturyskom fotografejom ilustrātas vysas attālu plōksnis. Pīlykumā skotomas vysu izlaidumu kūppbiļdis. Tekstus sagatavēja O. G. Rozītis un A. Kadegis.

Attālā: runoj Arturs Cipulis, jam blokus (sēd) Andris Kadegis. Autora foto.

Alberts Budže, prāvests

DRAUDŽU DZEIVE

Rujienas katōļu draudze tyvōkajūs godūs īcerējuse uzceļt dīvnomu.* Jei paštōv nu uzceļt jaunu dīvnomu. Draudze šeit pastōv nu 30.

godim, patlobon lūcekļu skaitu lēš uz četrym symtim. Tagad vin jōmeklej naudas devēji dīvnoma byuvei.

* * *

14. martā Rēzeknes -- Aglyunas dīcēzis prīsterym lekceju par alkoholismu laseis vīsektors nu Amerykas.

* * *

Tradicionālō Vyspasauļa latvīšu vosoras nūmetne "3 x 3", kas paradzāta nu 23. leidz 30. jūlam, pyrmū reizi nūtikis Aglyunā. Apmāram 200 daleibnīkim tiks pīdōvōtas īspējas vysdažaidōkajōm goreigom un laiceigom nūdarbem. Tī, kurim pateik klusums, varēs uz nakšņōšonu apsamesitīs bazilikas ākā, bet pōrejī dzeivōs katōļu gimnazejas internatā.

Kaunatas bazneica uzsōkta ceļt 1850. godā un īsvēteita 1885. godā -- dreiz svinēs 150 godu jubileju. Lels nūpalns te Stoļerovas draudzis prāvestam Julijanam Butānam (dzimis 1938., ordināts 1975. godā), kurs apkolpoj Kaunatas draudzi un ryupejas par dīvnoma uzturēšonu ar apbreinojamu energeju. Kaunatīši prīcojas, ka kaimiņūs Stoļerovā jauncelāmō dīvnoma tūrni raugōs dabasu zylgmī -- tī ryt pādejī apdaris dorbī: oltoru īreikōšona un sūlu ībyuve.

* * *

Nu 1. leidz 14. jūnam Daugavpīls svinēs sovu 725. dzimšonas dīnu -- ūtrō lelōkō piļsāta Latvejā un vīna nu seņōkōm Eiropā. Īcarāti daudz pasōkumi, bet svineibu pādejā dīnā vysu konfeseju dīvnomūs nūtikis dīvkolpōjumi un skaneis zvoni.

RĒZEKNES MŌKSLAS KOLEDŽA

Pīters Gleizdāns, mōkslas magistrs

Pirms četrināsim divu gadu lasmytim Rēzeknē tyka atvārta Reigas Lītiškās mōkslas vydusskūlas (RLMV) filiale. Jōsoka, ar gryuteibom, jo reti kurs ticēja, ka Latgola var dūt tai skūlānus. Entuziasti pirōdēja, ka var gon un tai lykti pamati profesionalās mōkslas izgleiteibai Austrumlatvejā. 1959. godā tagadejō Latgolas Kulturvēsturis muzeja pirmajā stōvā izvītōjās RLMV (direktors Imants Žūriņš) filiale ar divom specialitatem — mōkslas keramikas un dekorativās nūformēšonys. Ostonūs godūs sagatavōja vairōk nakai pussymta lītiškās mōkslas meistarū. Izstōžu katalogūs leidztakus filialis vadeitōju Martas Krastiņas, Jōņa Undas, pasnīdžeju Olitas Rumbas — Nīgules, Silvijas Linartes, Mirdzas Cimdiņas, Igora Mateičuka, Jōņa Murāna vōrdim sastūpami ari pyrmūs izlaidumu absolventu Janīnas Grybustes, Ontona Rancāna, Lucijas Gadzinas, Ontona Kūkoja, Ontona Ušpeja, Jōņa Seiksta, Oskara Jansona, Pītera Gleizdāna, Irēnas Viļēukas, Alekša Osmaņa, Elgas Pauras, Gertrūdes Zeiles, Veras Diļevkas — Veisas, Vladimira Arsentjeva vōrdi.

1968. godā filiale pōrtopa par Rēzeknes Lītiškās mōkslas vydusskūlu, kurā par direktoru strōdōja Ontons Indāns, mōceibu pōrzini Silva Linarte. Keramikū un dekoratoru saimei pīsavīnōjās audējas.

1977. godā skūlas vadeibu uzticēja maņ un kai pyrmū uzdavumu izvīržeju mōceibu bāzis nūstypynōšonu. 1980./81. mōceibu godu uzsōcem jaunajās mōkslas vydusskūlas telpās. Rodōs īspēja atvērt kūka mōkslinīcyskōs apstrōdis nūdali, bārnu mōkslas skūlu. 1985./86. mōceibu godā Kulturas ministrejai tyka

izteikts priķšlykums reikōt mōkslas videjūs mōceibu īstōžu audzēkpu dorbu konkursus profilejūšajūs priķšmatūs — zeimēšonā, gleznōšonā, kompozicejā. Tys jau klivis par tradiceju, lobōki ik mōceibu godu teikas Rēzeknē.

1975. godā Daugavpilš un Rēzeknes mōkslinīki izveidōja Latvejas Mōkslinīku savīneibas regionalū organizaceju, nu 1982. goda jōs valdis priķšsādātōjs ir prof. Osvalds Zvejsalņiks. Sasadorbojūtis ar LMS Latgolas organizaceju, skūlā nūteik īvēreibas cīneigas popularu mōkslinīku dorbu izstōdis: Izabellas un Gunāra Krollu, Pītera Martiņsona, Jezupa Pīgožņa, Miervalža Pōļa, Aleksandra Stankeviča, Osvalda Zvejsalņika, Oskara un Kristīnes Jansonu, Ontona un Gundegas Rancānu, Elgas un Vladislava Pauru, Jōņa Seiksta, Anatolija Zeļča, Mārtiņa Vilkārša un cytu.

Sabīdreibā pīauguse interese par skūlu. 1990. godā (direktors V. Pauris, mōceibu pōrzinis B. Vancāns) te vuicējās audzēkni nu 18 Latvejas rajonim, īskaitūt vysus Latgolas, kūpā 284.

1990./91. mōceibu godā šeit dorbu uzsōce Latvejas Mōkslas akademijas (LMA) Latgolas filiale — pedagogejas nūdaļa, bet 1993. godā lītiškās mōkslas vydusskūla teik reorganizāta par Rēzeknes Mōkslas koledžu (direktors O. Zvejsalņiks, vītņiki Aloyda Gavare zynōtniskajā un rodūšajā dorbā, Ilona Linarte-Ruža mōceibu). Sōcūt ar 1997. godu RMK nūteik zynōtniski praktyskōs konfereņcis. Pīsavārsuši asom temom par tautas un profesionalās mōkslas lūmu myusdīnu kulturas situacejā, sakralajai mōkslai un restauracejai tautas goreiguma atdzimšonas apstōklūs, kulturas montōjuma

lūmai sabīdreibas integracejā, kulturas pīmineklīm Rēzeknē un rajonā. Skūla īsasaistējusēs PHARE projektā "Profesionalās izgleiteibas regionalūs centru izveide" un Leonardo da Vinči par kulturas menedžmenta vītņōtas izgleiteibas programmas izstrōdi un īvīšonu. Sadarbeibā ar Viļņas valsts muzeja Restauracejas centru un Kauņas Augstōkū mōkslas skūlu rosts atbolsts mōkslas vērtēibu restauracejā balsteitis uz četrgadeigas izgleiteibas programmas izstrōdi mōkslinīcyskōs kūkapstrōdis un metalmōkslas specialitatem.

Pōšlaik RMK zynōšonas, prasmi un īmanis ik godu ostonūs specialitātēs apgyust 190 — 200 audzēkni. 1998. godā īsōkta byuvēt tējnīceibas darbneica, 1999. godā pēc ākas rekonstrukcejas telpas, ārtas un dorbam pīmārōtas sajēme LMA Latgolas filiale un bārnu mōkslas skūla, bet pōšlaik restaurejamajā ākā 18. novembra īlā 26 byus mōkslas galereja un izstōžu zāle. O. Zvejsalņikam un ari maņ pīšķērti valsts apbolvōjumi, Treju Zvaigžņu ordeņa vērsnīks O. Zvejsalņiks sajēmis LR 7. Saeimas mandatu. Leidz ar tū nu 1998. goda RMK voda pedagogejas magistre Aloyda Gavare, jōs vītņeicas ir Kristīne Binduka un Inese Ratniece.

RMK dorbojas vidis mōkslas, mōkslas keramikas, tekstilmōkslas, kūka mōkslinīcyskōs apstrōdis, rūkdorbu, metalmōkslas, apgārbu dizaina, vyzuali plastiskōs mōkslas nūdalis, gleznōšonas, zeimēšonas, kompozicejas un vyspōrizgleitōjūšūs priķšmatu katedrys.

Jezups Kotāns Rušynas pogostā

LATVIŠU NŌKŪTNIS PARTEJA

Pagājušō goda beigōs iniciatīvas grupa nōce klajā ar ideju dybynōt pavysam jaunu parteju, kura apvinōtu vysus moztureīgūs, tai voi cytaidi politiski un tīsiski apītūs cylvākus, dūt jai Latvišu nōkūtnis partējas vōrdu. Aicynōjumu latvišu nōkūtnis vōrdā parakstēja vaļstī pazeistami cylvāki Eduards Berklavs, polityski represātais nu Jākubpiļs Kārlis Amatnieks, rakstnieks un publicists Gunārs Birkmanis, Lipōjas veiskups Ārvaldis Andrejs Brumanis, literāts Olyuksnē Edgars Kuibulnieks, volūdnieks Jōņs Kušķis, Nacionalūs karavelru bīdreibas darbinīks Austris Ozols, gleznōtōjs un mōkslas zynōtņū doktors Jurgis Skulme, kulturvēsturnīks Romāns Pussars, mōkslinīks nu ASV Harijs Bergs, 7. Saeimas deputāts Oskars Grīgs, Modūnas muzykas skūlas ditrektors Artis Kumsārs, Latvejas breiveibas ceineitōju fonda priķšsādātōjs Pauls Lapsa, žurnālists Jōņs Arvīds Plaudis, uznēmējs Zigurds Strīkis un daudzi cyti.

Ji roksta, ka tikai naapmīrynoj stōvūklis vaļsts saimnīcyskā dzeivī ar pūsta ainom lauksaimnīcībā, pōrōk lelajīm porōdim, zamu nacionalū inōkumu, saimnīcyskōs atteisteibas atkareibu nu svešinīku lobvēleibas voi nalobvēleibas, bezdorbu, nacionalū vērtēibu ražōsonas apseikumu ryupnīcībā, skaidras perspektīvas zudumu kugnīcībā un zvejnīcībā; Latvejas mežu un cytu dobas bogōtēibu izsaimnīkōšona, nasaprōtēiga lelūs vaļsts uzjāmumu privatizaceja, kontrabandas pīaugums. Kas latvišam nōkūtnī vēļ pīdareis, uz kū jys bez bažom varēs baļsteitis sovā dorbā, kaidas garantejas byus jō lobklōjeibai. Tauta sašutuse par politikōņu un vaļsts īrēdņū koruptīvū reiceibu un savteigū dzeivis veidu.

Voi tagad jau nav pādejaīs laiks, atjaunojūt myusu vaļstyskōs stōjis un dūmōšonas spēku, veidōt latvišu polityskū organizaceju, kas breiva nu savteiga konjunkturysma un kotrā sovas darbeibas veidā pīrōda, ka strōdoj tautas vōrdā un tōs nōkūtnēi. Latvejas lobod jōapsavīnoj latvišim – krītnim patriotim. Tei ir šōsdinas praseiba, vēsturysku apstōkļu un myusu tautas demografiskō stōvūklja dikteita.

Latvišim nabyus nōkūtnis bez styngra vaļsts volūdas statusa, bez pīteikami kvalificātas un pīejamas izgleiteibas, bez lauku dzeivis un zemnīcēibas atdzimšonas, bez sovōs ražōtnēs radeitom vērtēibom un stabila nacionalō inōkuma, bez Latvejas mežu un cytu dobas bogōtēibu aizsardzeibas. Beidzūt saimnīcyskō darbeiba jōivyrza

nūteiktōs slīdēs, lai vaļsts ar sovīm līdzēklīm byutu spējeiga likvidēt krīzi un atbaļsteit priorytarōs atteisteibas programmas, storp kurom gōdelbai par mōti un bārnu jōpīšķir izcyla vīta.

Nav vīgli pēckomunisma apstōklūs nūsastyprynōt polityski un saimnīcyski, pōrōk vēļ smogas okupacejas, genocida un kolonizacejas sekas. Daudz jaucēju un kavētōju, kaitētōju un pūsteitōju. Myusim ir cyta poziceja – tautai ir jōteik golā ar oplomeibom, naveiksmem vaļsts dzeivī. Latvišu tautai ir beistami gon atkareiba nu Rītumu pasaulja cyniskōs monopolvārys, gon neokolonialisma cēptīni Krivejā. Jaunōtnis vydā jōizbeidz arī kosmopolītytskō sārga, nacionali polityskō audzynōšona ļaus jaunōtnēi atgyut tū pasaulja uzskotu, kas napicīšams, lai arī nōkūtnī Latvejā eistī saiminīki jūprūjom byutu latviši.

Projekts "Par sabīdreibas integraceju Latvejā" mēģinoj pīradymōt myusus pī taidīm svešvōrdīm, kai "multikultura" un "multilingvara" sabīdreiba, ka dreizi gryb likvidēt latvišu kulturas un volūdas pamatnūzeimi un pamatpatīseibas. Latvišu tautas nōkūtnēi saglobōt latvyskōs vērtēibas nūzeimej arī bogōtynōt Eiropu, vysu pasauli. Mes apzynomis sovas senejōs kulturas bogōtēibas un tōs kai lelōkū svātumu nūdūsim nōkamajōm paaudzēm – Latvejas nōkūtnēi. Sorgōsim sovu zynōtnis potencialu. Latvišu nōkūtnis nūdrūšynōjumam vajadzeiga saprōta vadeita un gaišu patryotysku jiutu apgorōta kulturpolitika.

Nadūsim vali tīm patārātōjkulturas biznesmenim, kas latvišu dūmas un jyutas masu medijūs gryb sagandeit ar lātu un bezgaumeīgu izklaidi, klaji un napōrtraukti paustu vardarbeibu, zamōkūs instinktu patvalis pūteišonu apzīnī. Latvišu goreigajai satversmei jōir saskanī ar tautas goru, ar pōrmontōtajōm dvēselīs bogōtēibom un jōvyrza myus nōkūtnī kai sovas tautas lūcekļus. Aicynom paceļt skotu pōri seikajōm ikdīnas ryupem un īraudzēt tōs īspējis un tūs ceļus, kas vad uz reitdīnu, kur, atsagyvusēs nu vysom šōsdinas nalaimem, atdzymuse stoltōsīs daila, stypra, pōrtykuse un gudra latvišu tauta. Vysim myusim jōit uz kūpeīgū mērki.

Īcarātō poilityskō kusteiba ir par latvišu draudzeibu un sadarbeibu ar vysom cytom nacejom, kuras ivāroj latvišu vērturyskōs tīseibas un paleidz likvidēt okupaceju un kolonizaceju sekas.

TEV MYUŽAM DZEIVŌT, LATVEJA!

Arvīds Urtāns, Mērdzinis pogosta priekšsēdētājs

KRĪVEJAS PĪRŪBEŽĀ

Mērdzines pogostā pašlaik ir tyuk -- stūtiņi idzeivotāju, viduvejs šymā zinī Ludzas rajonā. Sakūptokūs pogostu skatēs tjam pyrmū vītu rajo -- nā un divus pādejūs godūs pīsalējōs Latgolas zonas skatēs. Lai ari navinnējom, bet gūda pylna ir ari pīkta voi sasta vīta nūvodā.

Pogosta padūmis priekšsēdētāja omotā strōdoju trešū godu, bet liktiņš beja vēlējis, ka šeit asu un strōdoju nu 1984. goda un kai kolhoza vadeitōjs.

Mērdzines pogosts ir storp Lud -- zu un Kōrsovu, īsaspīzas Latgolas zemīnī, idzeivotāju pamatnūdorbošo -- nōs ir lauksaimniecība. Pādejūs godūs strauji atsateista kūkastrōde, tierdzniecība, uzņēmēdarbeība. Myusim ir ļūti aktīva jaunōtne un aktīvi jau ilgus un ilgus godus teik izvārsta kulturas dzeive: nu tyukstūša idzeivotājiem symts ir pašdarbnieki. Pogostā dorbojas trejs deju kolektīvi, sīvīšu kōris, kas ir vīneigais rajonā pīsadālējis vysūs rajona un nūvoda, valsts Dzīsmu svātķūs.

Šymūs pōrejas laikūs kultura myusim paleidz uzturēt mūžu goru, ticeību nōkūtnei, byt darbeigim un iztureigim.

Mērdzines pogosts agrōkajūs laikūs bejis vīns un lelōkajīm Ludzas rajonā, šūbreid vairōkkōrteigi samozynōts. Tūmār ir perspektīvs, atsarūn ceļu magistralis molā. Myusim ir bogōteigi dolomita un kūdras krōjumi, kuri, kai ceram, pēc kaida laika paleidzēs pogostam ekonomiski uzplaukt, varbyut ari pīsaistēt ūrēmu investorus.

Par nūsaukuma īzaceļšonūs ir taida legenda. Pyrms daudzim daudzim godim šymā vītā bejis daudz skaistu meitiņu, taidu ari šudīn natryukst, bejis daudz mārģu, kuras īzpracātas uz tyvōkim un tōlōkim nūvodim, cīmim. Nu mārģas vōrda cālūsēs Mārdziņā, tōļōk pōrsaveidōjuse par Mērdzini. Pogostā vēļ ir ūtrs cīmats -- Styglova, kurā satak septeni celi -- stygas, kas dāvušas vōrdu cīmateņam. Vēļ vīns cīmats saucas Pudynova, kurā dzeivōjusi kaidi desmit pūdnieki un taisējuši pūdus. Tī atsarūn lobi mōla krōjumi. Taitod, īspējams, ka cīmats cēlis nu pūda vōrda.

Cauri pogostam tak Rītupe -- cytur nūvodam tei ir reita pusis upe, aītak uz Krīveju, kur ari saucas par reitu upi -- Utroju. Pogosts, taitod, ir reitūs (Bet varbyut ka seņōk te dzeivōjusi yudri un saukta par Yudrōju? Voi Nīdrōju? -- "Zemtura" pībiļde).

Ir ari taida verseja, ka pyrms dīvim symtim godu Krīvejas Pīmoskovas guberņu zemnīki, apmāram 12 dzymtas, pōrsacālūsōs dzeivōt te. Vīna daļa apsamatusēs Styglovā un tū tai ari sauc par Krīvu Styglovu, bet ūtra dybynōjuse Mihalovas cīmatu. Šīm īceļōtōjim bejuši dyvōrdi Borisovski, Solovjovi, Gruzdovi, nu kaidom guberņom voi cīmim nōkuši. Nu vītejim baronim īpērka zemi, pūļu un vōcišu tauteības zemes īpašnikim. Tai stōsta vacōki cylvāki. Kaidu laiku

Mērdzinis un ilggadejais mežzinis Andrejs Jēkabsons (nu kreisōs), lauksaimniecības konsultante Leontīna Zeļča, ilggadeigō kulturas darbīneica un kulturas noma vadeitōja Anele Silkāne un pogosta priekšsēdētājs Arvīds Urtāns.

pyrms kara ari pogostu sauce par Mihalovas. Tagad sasaglobōjuse Mihalovas sādža.

Pogostā ir trejs bazneicas -- divas katōļu un vīna pareizticīgūs.

Grybu vēļreiz uzsvērt, ka myusū nōkūtne ir myusu jaunīšūs un 80 procenti nu Pudynovas pamatskūlas beigušajīm vūicōs tōļōk augstskūlōs, videjōs tehniskajōs mōceību īstōdēs un ir lelas cereības, ka daudzi nu jīm atsagrīzīs sovā dzymtajā pogostā un paleidzēs veidēt tō nōkūtnei jau XXI godsymtā. Aī:pagōjušajā godā šōs pamatskūlas vadeību pōrjēme tōs poša absolvents, ļūti energisks, popularas dzymtas aīvase Jōņs Buļs: myusu sporta legendas ceikstūņa Klemensa Buļa brōļa mozdāls. Jō tāva sāta atsarūn Kitkovas sādžā, pīsadolōs sakūpteības skatēs un tjam gūdolģōtas vītas.

Vēļ varu nūsaukt ari cytus īvārojamus mērdzinīšūs, jūs pulkā divus brōļus Juškānus. Stanislovs -- pēc Dīva dūtājōm gora dōvonom ir muzykants, kolhozu laikūs beja pazeistams kai dažaidu lauksaimniecības mašynu uzlobōtōjs un konstruktors, nu jau ilgōku laiku strōdoj par varģanistu -- jau laikam kaidus četrdesmit godus Ludzas katōļu bazneicā. Kūpā ar dzeivībīdry kuplynōjis ari laiceigus sareikōjumus pogosta klubā, par muzykantem īzskūlōjis sovas meitas. Brōļs Jezups taipōs aktīvs mehanizators, ari talanteigs muzykants, ar sīvu spēļej kōzōs.

Ari tagad pogostā, kai seņōk, natryukst adeitōju un audēju, kuru mōkslu daudzynoj plašā apkaimī. Vacais metaklālējs Geronims Zlīdnis jau Aīsauli, bet pošlaik veiksmēigi strōdoj tavs un dāls Pičukāni, kuri īzgriē Latgolā pazeistamus un īcīneitus krucifiksus. Čēru sādžā dzimis bejušais Saeimas deputats Kārlis Čērāns. Ari pazeistamajam Viļam Kryštopānam saknis ir Mērdzinis pogostā (tagad gon tei vīta skaitōs Blontu pogostā, bet agrōk pīdarēja lelajam Mērdzinis).

Nu septenim pogosta deputatim pīci ar augstōkū īzgleiteību -- ceļmīceības specialists Teodors Lipskis, skūlōtōjas Silvija Polnija un Anita Šarkovska, ari muns vītņiks, myužam jaunais Andrejs Jēkabsons. Paļdis jīm! Kūpeigim spēkim mes ceņšamēs pogosta dzeivi virzeit uz augšu.

Laikroksta "Zemturs" redakcejai

Roksta jysu laseitōjs. Grybātu uzsynōt sekōjūšū. Voi "Zemturs" īznōks ari 2000. godā (avīžu un žurnalu katalogā nav), voi īspējams īsagōdōtis 1999. goda numerus, taipōs ari īpīrkšējō, 1998. goda, ja ir dabojami, to kur un kai. Voi varat atsytēt pa postu. Ja redakceja nav tōli nu autoūstas, to varātu aizbraukt -- autobuss Preiļūs stōv kaidu stuņdi.

Jōņs Platais Modūnas rajona Borkovā

Katalogā nav, jo taida ir Latvejas posta vēlēšonōs: avīzis, kuru tiraža mozōka par 2000, nateik īvītotas. Daži eksemplari vēļ dabojami un tūs varom īzsyttēt. Laikroksts turpynōs īznōkt, tikai jōsavīnoj, kai pīgōdōt laseitōjam.

Vilis Dzērviniks
DISIDENTS

kaimiņu jōrs
nikod napīmōnej
ja ir lej pats
ja nav -- prosa lai īlej
ja gryb nūdūd taru
bet nikod
ni ar kaidu varu
kaimini munu
napīspīssi klauseitīs
ministru prezidenta runu
tai kai nu tōs
varātū cīst
jō gūdeigi saglobōtais
prōta rits
nu apjāgys
ka pādejaīs dzērdātais meļs
nabeja genseks leonids

REALISMS

kū var pībijst --
nūzakaunējīs viļs
nu dzilis depresejīs
izviļs seju
dzejoj
post scriptum
pagōtnis tume
pa kripateņai
kreit laika kņōbī
kū var pībijst --
pādušī sķōbiņu supu
nabogi ceļ pilis
bogōtī meklej dzimtinī
bet nanūzakaunējs roberts jūrdžs
vīnolga ir leidzeigs leninam
* * *

atsaraisējōs laiks --
kaids dūmu šņūrks
sazavylka cīšōk i cīšōk
ap prōta kūku
kaids vējs pīryma
i kai vīnmār pyrms nūsaļšōnys
maņ palyka sylts
i as zynōju ka gona
baidēt sevi ar sadadzynōtim tyļtim
tagad svareigōks par vysu
atsaraisējs laiks
saplyudušī saullākti ar rītim
gaistūšō nakts
aiz munu dūmu sātmaļa
asimetriskīm mītim

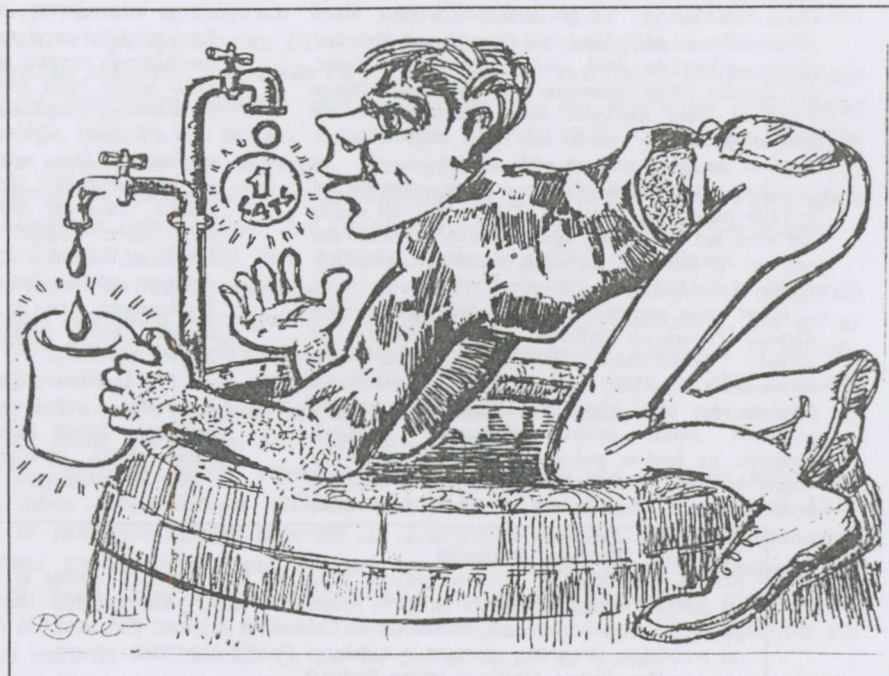

P. Glezdāna draudzeigais šaržs

Mōkslas maģistra Pītera Gleizdāna grafika

Veļtējums dzejnikam Ontonom Slišanam dzeivis jubilejā

Nu karykaturu cykla. Bahusa pīlyudzējs voi olkoteibas kolps

Jāns Broks

NU VARAKĻŌNU MUIŽAS VĒSTURIS

Izsaceitas dūmas, ka Varakļōnu muiža pyrmsōkumā nav bejuse tagadejā vītā, bet apmāram četrus pīcus kilometrus uz zīmelim -- Kozsolā, kas kōdreiz saukta par Nabogu vai Ubogmuižu -- tī it kai apsamatušis Borhu dzymtas lūcekli pēc šo apvyda īgyušonas īpašumā. Nav dūmojams, ka muižu jī tī byutu veidōjuši uz klaja lauka. Īspējams, bejuse kaida apdzeivōta vīta, kas ari leidz tam skaitējusēs kai zynoms administrativs vai religisks centrs. Soka, asūt bejuse ari katōļu bazneica -- kapleica, kas kolpōjuse kai muižai, tai apleicīnes īdzeivōtōjim. Tūmār ar laiku izarōdējīs, ka muižas pastōvēšonai un plašōkai atteisteibai te nav pīmārota vīta.

Sakarā ar īkgadejū Lubōna pōrplyusšonu, muižai nav bejis īspējams paplašynōt laukus, tōpēc natykuse leidza laika progresā gaitai. Bez tam ar pūļu varas nūsastyprynōšonu yudiņa ceļš, kas azaru uz vīnu pusi saistēja ar Daugovu un Reigu, uz ūtru -- ar Pleskovu un Novgorodu, zaudēja nūzeimi. Apvydam par svoreīgōkim centrym klīva cytas piļsātas -- Daugavpiļs, Viļņa, Varšava un ar tōm leidzšīnejō satiksme pa yudini vairs nabeja izdeveiga.

Muižai izraudzāta jauna vīta -- uz Lōcānu cīma zemes, kas beja vīns nu bogōtōkajīm apkōrtnī. Cīmu pakōpeniski pōrjāmuši Borhu dzymtas lūcekli, bet ogrōkī īdzeivōtōji izvītōti pa dažaidim nūstuyrim -- vālōkajā Varakļōnu apvyda teritorejā taida cīma vairs nav, palykuši tikai uzvōrdi. Pēc nūstōstim, muižas centra pōrceļšona varātu byut XVII godsymtā. Vacajā vītā lauksaimnīceiba nabejuse izdeveiga, uzcaltōs ākas muižniki mēginōjuši izlītōt mōjryupnīceibas izveidōšonai un pasōkuma īdzeivynōšonai tolkā saukti gon vīteji īdzeivōtōji, gon nu Pūlejas un Leitovas aicynōti omotu pratēji, golvonūkōrt audēji. Tai te pasarōdējušis cylvāki ar Šydlovsku, Stafeku, Latkovsku un tamleidzeigim uzvōrdim, kuri šudiņ sevi uzskota par eistim latvīšim.

Dūmojams, ka vītas izolātō stōvūkļa dēļ ari mōjryupnīceiba tī nav plaukuse, Borhi agrōkōs muižas ākōs numatynōjuši nabogus un naspējņikus -- nu tō radīs Ubogmuižas nūsaukums. Tai ka jaunī īmitņiki mōjas naasūt spējuši uzturēt kōrteibā, tōs nūsalītōjušōs un sabrukušas. Te vairs nīkas naatgōdynōjis par muižu. Vālōkais Kozsolas nūsaukums radīs nu tō, ka muiža nabogim ļōvuse turēt kotrai gimīnei pa kozai, jī lelōkū tīsu dzeivōjuši pa vīnam, kozu skaits sanōcis krītni lels.

Protestantisma viļņs skōris ari Borhus, dažy dzymtas lūcekli pōrgōjuši luterticeibā un jaunō muiža uz Lōcānu cīma zemes, pēc seņču nūstōstim, bejuse luterānu, kai dūmoj, kūka bazneica atsarodusēs pi Kažaukas upēitis -- vālōk izveidōtōs muižas parka teritorejā. Pūlejas valdeibai uzsōcūt rekatolizacejas akceju, protestantisms izzudis.

Pēc cytas versijas pyrmais Varakļōnu muižas centrs bejis it kai tagadejā Salmenī -- dažus kilometrus uz Viļānu pusi nu muižas tagadejōs vītas. Tōs vōrds vysu laiku našķirami saisteits ar grafu Borhu dzymtu, kura teik uzskateita par vacōkajōm Eiropā un aizsōkumi meklejami Dīnvydītalejā, Neapolis karaļvalstī, kur seņči bejuši feodālī valdņiki. Nu turīnis pōrsacāluši uz Vestfāli Vōcejā, kur XII godsymtā tōs īpašumūs skaitējušōs La -- Lippe, Borkule un Borhlande. XIII godsymtā kaidis nu atzōrōjumim pōrgōjis uz Pomeraneju, cyts -- Livoneju, trešs -- Krakovas vojevodisti Pūlejā. XV godsymta ūtrajā pusī vīns nu Livonejas Borhim Bernhards (Berndts) klivis par Livonejas ordeņa mestru.

Zynoms, ka šō mestra laikā rysynōjis ordeņa kars ar Reigas arhiveiskupu Silvestru Stodevešeru (1448 -- 1479) un arhiveiskups miris Kūknesis piļs cītumā kai ordeņa gyusteknis. Pēc arhiveiskupa nōvis ordeņs līcis apcītynōtajīm jō kapitula lūceklim par arhiveiskupu izvēlēt ordeņam pateikamu cylvāku S. Stodevešera brōļa persūnā, bet pāvests Siksts IV, dabōjis zynōt lītas apstōklus, nūsūdējis ordeņa reiceibu un par Reigas arhiveiskupu īcēlis pazeistamū Stefanu Grubi nu Dīnvydslavejas.

Mestra Bernharda Borha mōsasdāls bejis Rēveles arhiveiskups un pāvesta legats Dānejā un Zvīdrejā, Rēveles arhiveiskupejā izveidōjis divas veiskupejas. Gedeons Seimaņs Borhs, kura tāvs beja pōrsacēlīs uz Boltkrīveju, skaitējis pūļu armejas generalmajors, jam par sīvu bejuse Kūrzesmes hercoga Jākuba meita Karolina. Fabijans Kazimīrs Borhs, Leitovas artilerejas generals, bejis pūļu syutnis Moskovā pi Pītera I, kas jū ļūti mīļōjis. Pēc saceitō nabyusim pōrsteigtī, ka Rēzeknes starostejas muižu 1599. godā revīzejas dokumentūs vīns nu Borhim tituleits kai "dzimis (eists) livōnīts, ļūti senejas un dyžciļteigas dzymtas pīdareigais, nu kura seņčim pagōjušajā godsymtā Livonejas pōrvaldis postenī beja ordeņa mestrs Bernhards".

Dr. B. Brežgo, atsasaukdamīs uz 1583. godā dokumentim, soka: Varakļōnu apgobols tymā laikā pīdarējis Livonejas ordeņa mestram Bernardam fon der Borham. Ari Stokholmas universitatis profesors Dr. Andrejs Johansons, pēc izceļsmis latvīts, izrōdējis īnteresi par Varakļōnu apvyda vēsturi un roksta, ka dokumentūs nūvods pyrmū reizi pīmyņāts 1583. godā un pīdarējis šym Borham. Pi apgolvōjuma gon vēļ jōpībylst, ka 1583. godā apvyds vai nūvods navarēja pīdarēt mestram Bernhardam Borham, jo tymā laikā nī vairs pastōvēja ordeņs, nī vairs B. Borhs beja storp dzeivajīm. Kai zynoms, Livonejas ordeņs galeīgi likvidāts jau 1562. godā martā un pat tō pādejaists mestrs Gothards Ketlers, klivis par Kūrzesmes hercogu, beja miris 1587. godā. Ari pats Dr. A. Johansons roksta, ka tagadejā Varakļōnu muižas piļī "nu gleznom gūda vītā stōvēja portrets, kas (*Nūbeigums 16. loppust*)

NU VARAKLŌNU MUIŽAS VĒSTURIS

Nūbeigums, sōkums 15. loppusī

rūdēja 1498. godā myrušū Bernhardu Borhu vysā augumā, bruņōs un ordeņa apmetnī ar krystu uz kryutim".

Tys lik dūmōt, ka atteiceigajūs 1583. goda dokumentūs nabyus vys raksteits, ka Varakļōnu apvyds pīdar ordena mestram B.Borham, bet gon ka jam kaidreiz pīdarējis. Errare humanum est -- kliudeitūs ir cīļvēceigi!

Grafi Borhi bejuši vīni nu vysbogotokajīm un itekmeigokajīm muižņikim Latgolā. Pēc 1782. gada revīzejas datim radzams, ka Mikeļa Borha īpašumā šmā laikā Varakļonu muižā skaitējušis 3547, Vypingas -- 154 veirīšu kōrtas zemņiki, grafam Jezupam Borham Preiļu un Vōrkovas muižōs pīdarējuši 3227, grafīnei Ludvigai Borhai Pasīnī kūpā ar šejīnis dominikāņu klūsteri bejuši vēl 408 zemņiki.

Cytim šo laika bogdētkajim Latgolas muižņikim Kazimīram un Augustam Platerim Kōrsovas muižā pīdarējuši 3952, Jōņam Jelaginam Viļakas muižā -- 4421, baronam Nikolajam Korfam Krystapiļs muižā -- 2995 zemņiki. Pavysam šymā laikā Latgolā muižinīki par sovīm īpašumim skaitējuši 62641 veirīšu kōrtas zemņiku.

M. Borha laikā Varakļonu muižas īpašumi aptvēruši vairākus dasmytus tyukstūšu desetiņu zemi, bez pašiem Varakļoniem un pusmuižom ītelpušas Stiernīnes, Atašīnes, Borkovas, Gaļānu, Maltas un Murmastīnes muižas, daudz cytu mozōku īpašumu. 1842. goda revizejas dati rōda, ka muižņikim pīdareigūs zemņiku skaits Latgolā, saleidzynūt ar 1872. godu, pīaudzis par 10563 cylvākim un kūpā sastōda 73204 zemņikus. Varakļonu grafa Kārļa Borha īpašumā skaitējušīs 2785 veirīšu kōrtas cylvāki.

Pats radzamōkais Varakļōnu muizš Borhu ryndā un reizē arī vysas Latgolas muižņiku vēsturī ir Mīkēls Jōņs Borhs (1753 -- 1810). Latvejas PSR Zynōtņu akademejas akademiks Jōņs Stradiņš (dzim. 1933), kurs īpoši pīsavērsīs M. Borha biografejas pēteīsonai, nūrōda, ka pūļu biografiskajōs vōrdneicōs par jō dzimšōnas laiku teikūt uzrōdeits 1751. gods. Persūneigi zynu, ka tys, kai arī krīvu Enciklopedyskōs vōrdneicas IV sējumā, kas Pīterpilī izdūts 1891. godā, bet akademiks J. Stradiņš par pareizu pīrōdējis 1753. godu, pījaun varbyuteibu, ka voi nu grafam pošam sovas vātrainōs dzeivis pūsmā byutu vajadzējis izmainēt dzimšōnas laiku, voi vīnkōrši kur to pījauta kliuda. Ari par jō mēršōnas laiku. Par mēršōnas dīnu teik uzrōdeiti gon 1810., gon 1811. godi. J. Stradiņš paskaidroj, ka M.Borhs miris 1810. goda 29. decembrī, tōpēc datumu pōrrēkinūt pēc jaunō stila, iznōk 1811. gods. Es palīku pi vacō stila, tai dora arī Dr. A. Johansons.

Ar grafa M.Borha vārdu saistās dažādi nūtykumi un legendas. Runoj, ka jūs nav ni par vīnu pili Latvejā tik daudz, kai Varakļonu un jōs īpašnīku. Akademiks J. Strazdiņš atzeist, ka "Latvejā nūstōsti par Borhu laikim sovā zinī unikali".

Tauta zynījuse vēstei, ka M. Borhs bejis lela auguma, milzeigi styprs un bogōts, jam pīdarējuse slovona karīte ar sudroba ērgli -- sasaglobōjuse leidz pyrmajam pasaula karam, jimā tykušī jyugti 12 zyrgi. Jam bejis lobs kučers un tik ōtri zyrgi, ka brūkastis varējis paēst Varaklōnūs, pušdīnes Reigā un vakarenis Varšavā.. Jam bejis ap 20 mōrceņu smogs zōboks, kas saukts par lelū -- vālōk grafs tū atdōvynōjis kučeram. Grafa kalpeibā pīredzējis daudz īšonas un namīra, Lelais zōboks nagrybējis rymtīs ari pēc kučera nōvis. Vēl pyrms pyrmō pasaula kara ap pušnaktim kōpis pa piļs trepem uz sovu ustobu -- tōpēc tymā telpā nivīns naīsadrušynōjīs dzeivōt. Kod īrōdeita skūlas sorgam, nikod jys pa nakti nagulējis, bet prīkšnīceibas moldynōšonai atstōjis īdagtu lampu... Pats laidīs uz mīstu.

"ZEMTURS" – PASAŪLA LATGAĻU LAIKROKSTS

Dybynūtōjs – A.Rancāna izdevnīceiba

Masu informacejas leidzekļa registracejas aplīceiba Nr. 1609, iznāk no 1994. gada 30. decembra. Izdevēja nūrēkinu konts Latvejas Unibankas Preiļu nūdālī Nr. 468425, kods 310101900. Izdevēja adrese: A. Upeiša ilā 3 – 49, Lv – 5301. Salykums un maketeišona IU "A.Rancāna izdevnīceiba", Preiļi. Pavairōts SIA "Salang" Preiļūs, Raiņa bulvarī 17, LV – 5301. Atbildeigais redaktors Ontons Rancāns, redaktors Jōns Elksnis.

.....